

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra myslivosti a lesnické zoologie

**Původ, vývoj a dodržování
vybraných tradic české myslivosti**

Bakalářská práce

Autor: **Stanislav Ošťádal**

Vedoucí práce: **doc. Ing. Vlastimil Hart, Ph.D.**

2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Stanislav Ošťádal

Provoz a řízení myslivosti

Název práce

Původ, vývoj a dodržování vybraných tradic české myslivosti

Název anglicky

The origin, development and observance of selected traditions Czech Game Management

Cíle práce

V první části práce se řešitel zaměří na historický původ vybraných mysliveckých tradic, jejich dobový význam a způsoby jejich provádění. Cílem práce je popsat vývoj a možné souvislosti původních praktik spojených s lovem a s myslivostí, s oblastí dnešních mysliveckých zvyků a tradic.

Jako další část práce řešitel provede průzkum současného dodržování tradic v myslivecké praxi.

Očekávaným výstupem je vyhodnocení úrovně dodržovaných tradic, jejich znalost mezi aktivními myslivci a popis případného trendu a vývoje v této oblasti.

Metodika

Z dostupných literárních zdrojů, archiválií, uměleckých děl, památek apod., se řešitel zaměří na historické prvky lovu a myslivosti, které mají, nebo mohou mít vazbu na dnešní mysliveckou kulturu a její zvyky a tradice. Tyto jednotlivé prameny řešitel ve své práci popíše a sestaví je do přehledných souborů jejich charakteristik a vývoje.

Praktická část práce bude zaměřena na průzkum praktického provádění mysliveckých tradic a bude realizována dotazníkovým šetřením. Řešitel zpracuje dotazník, který bude zdrojem informací o rozsahu a způsobu provádění mysliveckých tradic v místě působení respondenta. Součástí průzkumu bude také vyhodnocení konfrontace odpovědí respondenta s vlastním hodnocením řešitele na základě jeho zjištění v místě prováděné praxe či z poskytnuté fotodokumentace.

Harmonogram zpracování:

Literární rešerše bude průběžně konzultována s vedoucím práce a zpracována nejpozději do 30. listopadu 2017. První rukopis bakalářské práce bude předložen ke kontrole vedoucímu práce nejpozději do 28. února 2018. Dokončená bakalářská práce bude po předchozích konzultacích s vedoucím práce odevzdána na studijní oddělení FLD v termínu a dle pokynů studijního oddělení.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Tradice, myslivost, historie, dodržování tradic, vývoj tradic

Doporučené zdroje informací

- BLUĐOVSKÝ, Z. A KOL. Lesní hospodářství v České republice. Hradec Králové: Lesy ČR, s. p., 1998. 139 s.
- HANZAL V. A KOL. Velká myslivecká encyklopedie. Elektronické nakladatelství Grand, České Budějovice, 2008
- HART, V. A KOL. Úvod do myslivosti, historie, zvyky tradice, DRUCKVO, Praha. 2014, 264 s.
- CHADT (ŠEVĚTÍNSKÝ) , J., E. Dějiny lesů a lesnictví. Písek: Theodor Kopecký, 1913. 1121 s.
- KOMÁREK, J. Myslivost v Českých zemích, Čin, Praha, 1945. 347 s.
- KOVAŘÍK, J. Myslivost a její tradice, Druckvo, Praha, 2012. 128 s.
- KOVAŘÍK, J. MYSLIVOST A JEJÍ TRADICE, DRUCKVO, PRAHA, 2012. 128S.
- NEUHÓFEROVÁ, P. Historie a vývoj lesů v českých zemích. Praha: ČZU v Praze, 2006. 256 s.
- PINC, J. A KOL. Přehled historie lesnického školství v Čechách a na Moravě . Písek : Matice lesnická pro S družení absolventů a přátel lesnických škol píseckých, 2003. 105 s.
- ŘEZÁČ, J. Lesy a lesní hospodářství na přelomu tisíciletí. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2002. 104 s .

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – FLD

Vedoucí práce

doc. Ing. Vlastimil Hart, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra myslivosti a lesnické zoologie

Elektronicky schváleno dne 3. 4. 2017

doc. Ing. Vlastimil Hart, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 2. 2018

prof. Ing. Marek Turčáni, PhD.

Děkan

V Praze dne 03. 04. 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Původ, vývoj a dodržování vybraných tradic české myslivosti“ vypracoval samostatně pod vedením doc. Ing. Vlastimila Harta, Ph.D., a použil jen prameny, které uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědom, že zveřejněním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Praze dne 18. 4. 2018

Podpis autora:

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě chci poděkovat předně vedoucímu práce, doc. Ing. Vlastimilu Hartovi, Ph.D., za jeho inspirativní nadšení pro dané téma, za příkladné odborné vedení, motivaci a pomoc, kterou mi po celou dobu ochotně poskytoval. Děkuji také PhDr. Oldřichu Koudelkovi, spisovateli a pokračovateli doc. MVDr. Jaromíra Kovaříka CSc., za propůjčení cenné literatury a archiválií z jeho soukromé sbírky, za jeho velmi přínosné konzultace a za čas, který mi věnoval. Děkuji přátelům a rodině za jejich podporu a trpělivost, a rovněž všem respondentům, kteří se zapojili do výzvy a poskytli mi materiály ke zpracování analytické části této práce.

ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA

ABSTRAKT

V první části se práce zabývá původem a vývojem vybraných mysliveckých tradic. Základ zde tvoří literární rešerše odborných, a především historických pramenů, ze kterých je možné dovodit eventuální souvislosti původních loveckých a mysliveckých praktik se způsoby prováděných současnými myslivci. Z výsledků této práce byl sestaven přehled explikující smysl a obsah zvolených částí mysliveckých tradic.

V analytické části práce byl proveden průzkum současného dodržování a provádění mysliveckých tradic. Z fotografií bylo posouzeno celkem 300 mysliveckých výřadů, u kterých bylo hodnoceno 14 parametrů zaměřených na postavení účastníků, uložení ulovené zvěře a na samotné provedení výřadu.

Navzdory obecnému ztotožnění a stavovské sounáležitosti myslivců k jejich tradicím, byla v analytické části práce zjištěna poměrně vysoká chybovost při dodržování základních mysliveckých pravidel a zvyků. Pouze 23,67 % z posuzovaných výřadů bylo vyhodnoceno jako správně provedené. Přestože je trendem současné myslivecké praxe jisté omezování souboru tradic jen na malou část rutinně prováděných úkonů, jsou i tyto zbylé fragmenty provázeny značnou mírou neznalosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Tradice, myslivost, historie, vývoj tradic, dodržování tradic.

ABSTRACT AND KEYWORDS

ABSTRACT

The first part deals with the origin and development of selected hunting traditions. The basis here is the literary research of professional and especially historical sources from which it is possible to demonstrate the eventual connection of the original hunting and hunting practices with the methods implemented by the current hunters. From the results of this thesis was compiled an overview showing the meaning and content of selected parts of hunting traditions.

In the analytical part of this thesis a survey of the current observance and implementation of hunting traditions was conducted. A total of 300 gamebags were evaluated from the photographs, with 14 parameters focused on the position of the participants, the storage of the game and the execution of the gamebag itself.

Despite the general identification and corporate feeling of hunters with their traditions, a relatively high error rate was detected in the analytical part of this thesis while observing basic hunting rules and habits. Only 23.67% of the considered game was evaluated as correctly executed. Although the trend of current hunting practice is a certain limitation of the set of traditions to only a small part of the routine operations, even these remaining fragments are accompanied by a considerable degree of ignorance.

KEYWORDS

Tradition, hunting, history, evolution of traditions, observance of traditions.

OBSAH

Zadání bakalářské práce.....	1
Prohlášení.....	3
Poděkování.....	4
Abstrakt a klíčová slova.....	5
Abstrakt.....	5
Klíčová slova.....	5
Abstract and keywords.....	6
Abstract.....	6
Keywords.....	6
Obsah.....	7
Seznam tabulek, obrázků a grafů.....	9
1 Úvod.....	11
2 Cíl práce.....	12
3 Rozbor problematiky.....	13
3.1 Vymezení pojmů.....	13
Tradice.....	13
Zvyk.....	13
Obyčej.....	14
Obřad.....	14
Ceremoniál.....	14
3.2 Organizace a legislativní rámec myslivosti.....	15
3.3 Myslivecký řád.....	17
3.4 Vzdělávání v myslivosti.....	18
Historie.....	18

Současnost.....	19
3.5 Souhrnný přehled mysliveckých zvyků a tradic	20
Vybrané myslivecké zvyky a tradice	22
3.6 Myslivecká mluva.....	22
Myslivecká mluva z pohledu jazykovědy	22
Historie a vývoj myslivecké mluvy.....	23
3.7 Připíjení levicí	26
3.8 Lověna - česká bohyně lovu	31
3.9 Myslivecká trofej	34
3.10 Výřad ulovené zvěře.....	36
Prostředí vhodné k provádění výřadu	38
Postavení účastníků	39
Uložení zvěře na výřadu.....	40
Průběh a zásady při výřadu.....	44
4 Analytická část práce.....	45
4.1 Předmět analýzy – výřad	45
4.2 Metodika analytické části	45
Hodnotící parametry.....	46
Zpracování statistické analýzy	49
5 Výsledky	50
Výsledky procentuální analýzy	50
Výsledky Kruskal – Wallisova testu	52
6 Diskuse	56
7 Závěr.....	58
8 Použité zdroje.....	60

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Obrázek 1: Iluminace z knihy Livre de Chasse; (1387-1389).....	27
Obrázek 2: Aimo and Vermondo goHunting; iluminace z roku kolem 1400, přisuzováno Anovelu da Imbonate.....	28
Obrázek 3: Dřevoryt zachycující předávání běhu úspěšnému lovcí	29
Obrázek 4: Der Jagd – předávání běhu lovcí;.....	29
Obrázek 5: Měděryt předávání běhu	30
Obrázek 6: Provádění symbolického zárazu ulovenému jelenovi	30
Obrázek 7: Krok, str. 305, Děwana,	31
Obrázek 8: Výřad na obraze zachycující dvorní plachtový lov ve Spessartu.	36
Obrázek 9: Ilustrace kruhového plachtového lovu zachycující výřad	37
Obrázek 10: Výřad na obraze knížecího lovu vodní honbou ve svatební den prince Karla Evžena s Friederikou z Byreuthu; (1749)	37
Obrázek 11: Schéma postavení účastníků při výřadu.....	39
Obrázek 12: Vysvětlivky použitých piktogramů zvěře	41
Obrázek 13: Výřad drobné zvěře – kachny s ulovenou liškou	41
Obrázek 14: Výřad drobné zvěře s ulovenou liškou a kunou	42
Obrázek 15: Výřad drobné zvěře s uloveným divočákem a kunou	42
Obrázek 16: Výřad s černou zvěří a liškou	43
Obrázek 17: Výřad zvěře spárkaté a šelem	43
Obrázek 18: Graf znázorňující poměr správnosti a chybovosti v jednotlivých parametrech.....	50
Obrázek 19: Graf parametrů seřazených podle procentuální míry chybovosti	51
Obrázek 20: Graf KRUSKAL – WALLISOVA testu pro VI. parametru	52

Obrázek 21: GRAF KRUSKAL – WALLISOVA TESTU PRO VIII. PAREMETR.....	53
Obrázek 22: GRAF KRUSKAL – WALLISOVA TESTU PRO IX. PAREMETR	54
Obrázek 23: Graf KRUSKAL – WALLISOVA testu pro XI. paremetr	55
Tabulka 1: Procentuální vyhodnocení analyzovaných parametrů.....	50

1 ÚVOD

„Žádný jiný národ nebo stát nemá v lovectví či v myslivosti tak zakořeněné myslivecké zvyky a tradice jako česká myslivost; právě tím byla povýšena na národní kulturní statek.“ (KOVAŘÍK, 2012).

Dle příkazu ministra kultury ČR č. 41/2008 a dle metodického pokynu MK čj, 3161/2009 - ORNK a rozhodnutím ministryně kultury ČR spis. zn. MK-S 18278 ze dne 23. 12. 2011 se česká myslivost stala součástí Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky.

Také zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, § 2 Vymezení pojmů, v odstavci a); definuje myslivost jako: *„soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součásti ekosystému a **spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součástí českého národního kulturního dědictví.**“ (Z. 449/2001 Sb., 2001).*

Tradice a zvyky tedy představují jeden z pilířů české myslivosti, do které jsou ukotveny i výše citovanou legislativní normou, a zároveň jsou důležitou součástí celé naší národní kultury. Zvyky se pojí s myslivostí od pradávna, a pokud je dodržovali a ctili naši předkové, potom je i naší přinejmenším morální povinností, abychom je uchovávali a předávali dál.

František Bezděk (BEZDĚK, 1999) ve své knize říká: *„Aby se tradice dodržovaly, musíme je nejen znát, ale musíme jim i rozumět.“ (BEZDĚK, 1999).* A právě tato myšlenka mne přivedla k tématu bakalářské práce, ve které se zabývám původem, vývojem a popisem provádění vybraných částí z tohoto souboru, jež dělá českou myslivost nad ostatní výjimečnou.

2 CÍL PRÁCE

Cílem této práce je popsat vývoj vybraných mysliveckých tradic. Řešitel se zaměří na dobový význam původních loveckých a mysliveckých praktik, s úmyslem charakterizovat možné souvislosti s oblastí zvyků dodržovaných v současné myslivecké společnosti. Očekávaným výsledkem je deskripce historických vazeb, vedoucích ke vzniku ustáleného jednání myslivců, explikující smysl a obsah popisovaných mysliveckých tradic.

V analytické části provede řešitel průzkum v dodržování tradic v současné myslivecké praxi. Očekávaným výstupem analýzy je vyhodnocení úrovně prováděných tradic mezi aktivními myslivci a popis případného vývoje v této oblasti.

3 ROZBOR PROBLEMATIKY

3.1 VYMEZENÍ POJMŮ

V mnoha pracích jsou termíny *tradice – zvyk – obyčej, obřad – ceremoniál*, chápány jako vzájemná synonyma. Jejich významová příbuznost je zřejmá, avšak podle vybrané, níže citované literatury, jsou tyto výrazy definovány samostatně a bývají od sebe navzájem odlišovány.

TRADICE

Pojem tradice má původ v latinském slově „*traditio*“, jehož význam je interpretován ve smyslu „*předávání*“.

Tradice je popisována jako souhrn zvyků, myšlenkových i praktických vědomostí a dovedností, jež mají charakter jakéhosi dědictví, které se předává z generace na generaci. Principem předávaného odkazu se tradice udržují, prohlubují a šíří (BLÁHOVÁ & HEŘMANOVÁ, 2016).

Obecně lze tedy tradice považovat za vztah každé generace ke své vlastní minulosti, jenž tvoří jeden z pilířů pomyslného mostu mezi její historií a současností. Tradici nelze chápat jako naučený a rutinně opakovaný zvyk, nýbrž jako předávání celku poznání mezi generacemi (HART, 2017).

ZVYK

Slovník spisovného jazyka českého definuje zvyk jako „*ustálený způsob jednání osvojený pravidelným opakováním určité činnosti*.“ (Ústav pro jazyk český ČSA, 2011).

Florece (FLOREC, 1982) tuto definici zvyku rozvádí a doplňuje ji předpokladem správného a závazného vnímání, přičemž jeho opomíjení je považováno za nemravné. Jako charakteristické znaky zvyků potom Florec označuje „*závaznost, kolektivnost, normativnost, pravidelnost konání, tradičnost, spontánnost a autoritativnost*“ (FLOREC, 1982).

OBYČEJ

Obyčej je ve Slovníku spisovného jazyka českého vykládán jako: „*obvyklý, ustálený způsob, obvyklé, ustálené jednání; (...)*“. (Ústav pro jazyk český ČSA, 2011)

Podle Florece (FLOREC, 1982) lze obyčej charakterizovat také jako zděděný stereotypní způsob jednání, či jako každodenní život; životní styl. K výrazu obyčeje ve své práci dále uvádí teze:

„Pojem obyčej je užší než pojem tradice. Obyčeje můžeme nazvat tradicemi, a však ne všechny tradice jsou obyčeji.

Obyčej není částí tradice, ale regulátorem samotné tradice.“ (FLOREC, 1982).

OBŘAD

Florece (FLOREC, 1982) obřad definuje jako určitý systém úkonů a praktik spojených s magií, popř. s nábožensko-mytologickými představami. Obřadem nazýváme slavnostní provádění určitého (duchovního) aktu, složeného z řady dílčích úkonů, předepsaným způsobem (FLOREC, 1982).

CEREMONIÁL

Podle Slovníku spisovného jazyka českého je ceremoniál „*souhrn pravidel o obřadnostech při slavnostech u panovnických dvorů ap.; souhrn předepsaných nebo požadovaných společenských zvyklostí, formalit nebo složitější sled, ustálený pořádek formálních úkonů vůbec.*“ (Ústav pro jazyk český ČSA, 2011).

Z výše popsaného můžeme obřad i ceremoniál vnímat shodně jako sérii definovaných aktů v ustáleném sledu, avšak na rozdíl od ceremoniálu obřad spojujeme s duchovním a náboženským rámcem, který zpravidla nepřesahuje (poznámka autora práce).

3.2 ORGANIZACE A LEGISLATIVNÍ RÁMEC MYSLIVOSTI

Hlavní legislativní normou pro myslivost v České republice je zákon č. 449/2001 Sb. Tento zákon upravuje chov, zachování a regulaci zvěře, její dovoz a vývoz, dále tvorbu a využití honiteb, právní poměry honebního společenstva, náhrady škod, ochranu myslivosti, kontrolu ulovené zvěře, výkon státní správy a také státní podporu udržení historické a kulturní úrovně a tradic české myslivosti (Z. 449/2001 Sb., 2001).

Podle tohoto zákona je ústředním orgánem státní správy myslivosti v České republice, s výjimkou území národních parků, Ministerstvo zemědělství. Na území národních parků je ústředním orgánem státní správy Ministerstvo životního prostředí. Na území krajů je orgánem státní správy myslivosti krajský úřad v přenesené působnosti. Na území hlavního města Prahy je orgánem státní správy myslivosti Magistrát hlavního města Prahy. Na území obcí je orgánem státní správy obecní úřad obce s rozšířenou působností. Na pozemcích určených pro obranu státu vykonává působnost krajů v přenesené působnosti a obcí v přenesené působnosti Ministerstvo zemědělství (Z. 449/2001 Sb., 2001).

Zákon o myslivosti je upravován prováděcí vyhláškou 244/2002, kterou se mimo jiné řeší provádění jednotlivých druhů mysliveckých zkoušek, vyhláškou 245/2002 o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu, nebo vyhláškou 491/2002 o způsobu stanovení minimálních a normovaných stavů zvěře a o zařazování honiteb nebo jejich částí do jakostních tříd.

Myslivosti v České republice se také dotýká celá řada mezinárodních předpisů, dohod a úmluv, například CITES (Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy divoké flóry a fauny), Bernská úmluva, Bonnská úmluva, Ramsarská úmluva, Evropská charta pro lov a biodiverzitu, anebo směrnice pro Natura 2000 (HART, 2017).

V současnosti se na organizaci české myslivosti podílí i řada nestátních institucí. Tou nejvýznamnější je Českomoravská myslivecká jednota (dále ČMMJ). ČMMJ byla založena 22. dubna 1923 jako Československá myslivecká jednota (ČSMJ). ČMMJ má právnickou formu zapsaného spolku, a tudíž podléhá zákonu č. 89/2012, občanský zákoník. Hlavním posláním ČMMJ, uvedeným v §4 jejích stanov je:

„(1) Spolek je samosprávným a dobrovolným svazkem založeným k naplňování společných zájmů jeho členů.

(2) Posláním a účelem spolku je přispívat v souladu s těmito stanovami vlastní povinností k dosahování obecného blaha. Rozumí se jimi zejména:

a) ochrana myslivosti jako kulturního dědictví a aktivní péče o její trvalý rozvoj,

b) ochrana přírody a krajiny a v ní volně žijící zvěře;

c) ochrana životního prostředí,

d) ochrana ohrožených nebo zraněných živočichů a jiných živočišných druhů a péče o ně,

e) práce s dětmi a mládeží.“ (web ČMMJ, n. d.).

ČMMJ také sdružuje a zastřešuje kluby ČMMJ, kterými jsou: Klub sokolníků, Klub trubačů, Klub fotografů, Videoklub, Klub lovecké lukostřelby, Klub přátel ČMMJ, Klub autorů, Klub vábičů, Klub Dámy české myslivosti a Klub mladých myslivců (HART, 2017).

Mezi nestátní organizace podílející se na myslivosti v české republice patří:

- Řád svatého Huberta, založený Františkem Antonínem Šporkem 3. listopadu 1695,
- dobrovolné sdružení zájmových kynologických organizací Českomoravská kynologická jednota (ČMKJ),
- Safari Club International – Bohemia Charter,
- Asociace profesionálních myslivců ČR,
- Mezinárodní sdružení myslivců příhraničí,
- Myslivecká komora,
- Silvajagd,
- Myslivecká Matice Česká (HART, 2017).

3.3 MYSLIVECKÝ ŘÁD

Myslivecký řád je vnitřním předpisem ČMMJ, který vychází ze stanov ČMMJ a z právních předpisů souvisejících s myslivostí. Znalost a dodržování tohoto řádu je dáno za povinnost členům ČMMJ, která tím sleduje správný a bezpečný výkon práva myslivosti v souladu s tradicemi. ČMMJ doporučuje, aby ostatní myslivecké organizace a uživatelé honiteb převzali tento myslivecký řád jako svůj vlastní vnitřní předpis (ČMMJ, 2000).

Myslivecký řád je souhrnem zvykového práva¹, zcela konkrétně řešící oblasti neobsažené v legislativě. Jeho obsah je rozdělen do čtyř skupin: péče o zvěř, lov zvěře, bezpečnostní předpisy a zásady při zacházení s loveckou zbraní, a myslivecká morálka, zvyky a tradice. Poslední uvedená část mysliveckého řádu, shrnující zvykové normativy myslivecké morálky, zvyků a tradic, obsahuje ustanovení, které mimo jiné říká, že myslivec: „(...) Při výkonu práva myslivosti se řídí zásadami myslivecké morálky a dodržuje tradiční myslivecké zvyky a tradice. (...) Prohlubuje své odborné myslivecké znalosti a předává své zkušenosti začínajícím myslivcům.“ (ČMMJ, 2000).

Myslivecký řád není legislativní normou, a proto za jeho porušení nehrozí žádné právní sankce či postihy. Myslivecký řád však představuje stavovskou morální autoritu a jeho nedodržení je považováno za nemorální a nevhodné jednání, neslučitelné se základním mysliveckým kodexem (poznámka autora práce).

¹ Zvykové právo je právní systém založený na právních obyčejích, které se v určitém společenství ustálily a jsou všeobecně uznávány a dodržovány.

3.4 VZDĚLÁVÁNÍ V MYSLIVOSTI

HISTORIE

Myslivost u nás byla mezi řemesla zařazována patrně až po roce 1535, kdy toho roku vydané Zemské zřízení moravské, v části upravující výkon loveckého práva, poprvé zmiňuje „*náchlební myslivce*“. V oddíle „*O ručnicích a myslivostech*“, se zde uvádí: „*A což se sedlákuov i dvořákuov, měst i městeček panských dotýče, ti též aby s žádnými ručnicemi nejezdili, ani chodili a všech myslivostí prázdní byli. Než pán statku svého každý bude moci **sobě myslivce náchlebního chovati**, aby na gruntech jeho (a ne na jiných) stříletí mohl.*“ Dvořanům z měst, stejně jako sedlákům, byla tedy myslivost i nadále odepřena², avšak lov na vlastním pozemku byl povolen prostřednictvím vydržovaných (náchlebních) myslivců³. Ti při sobě museli mít zvláštní pověřující dekret s vrchnostenskou pečeti (ČÁDA, 1937). V souvislosti s tímto zřízením zajisté vznikaly i první myslivecké zkoušky a výuční listy, neboť provozování myslivosti, již coby odborného řemesla, vyžadovalo doklad o řádném vyučení. Nejstarší záznam o takové zkoušce je podle Chadta (CHADT Ševětínský, 1909) datován do roku 1542 (CHADT Ševětínský, 1909).

V té době mohli do mysliveckého učení nastoupit mladíci starší 16 roků, jež uměli alespoň číst, psát a počítat. Učení započali v roli psovoda, který hlídal a ošetřoval jemu svěřené lovecké psy. Současně se musel učeň vzdělávat ve stopařství, střelení, ale také třeba v troubení, v používání pastí a loveckého zařízení, ve zpracování ulovené zvěře a v myslivecké mluvě. Tato doba učení neměla předem určenou dobu trvání. Záleželo na schopnostech učně, který byl následně povýšen do stavu mysliveckého mládence. Ten se již přímo účastnil lovů, kde byl nápomocen při jejich organizaci a provádění. Teprve po dvou až třech letech byl mládenec pověřen samostatným řízením honu na jelena, a když při tomto honu shromáždění myslivci neměli žádné výhrady, obdržel mládenec vysvědčení o řádném vyučení, na jehož základě mohl přistoupit ke zkoušce u „*krajského examinátora*“, od něhož obdržel konečné osvědčení a mohl tak být prohlášen za znalce jelenů. Při tomto aktu byl mladý myslivec slavnostně

² Podle nařízení krále Václava IV. z roku 1388 je lov výsadou vrchnosti a šlechty (HART, 2017).

³ Dobový výraz „náchlební“ vyjadřuje stav osoby vykonávající odbornou službu za mzdu (KARAS, 1919).

ozbrojen tesákem a loveckou trubicí (CHADT Ševětínský, 1909), (HART, 2017).

Stát se myslivcem nebylo jednoduché a ve srovnání s jinými řemesly bylo vyučení v myslivosti zdlouhavé a náročné. Zajisté i proto bylo myslivecké řemeslo mezi lidmi považováno a myslivcům se dostávalo patřičného uznání a obdivu (HART, 2017).

SOUČASNOST

V současnosti o myslivosti hovoříme jako o multidisciplinárním oboru, který v sobě zahrnuje mnoho podoblastí, ve kterých je nutné dosáhnout jistých znalostí. K výkonu práva myslivosti je legislativou vyžadováno držení loveckého lístku. Podmínky pro jeho získání jsou předepsány zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti a jeho prováděcí vyhláškou č. 244/2002 Sb.

V zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti, § 47, odst. 3 je uvedeno, že: *„Lovecký lístek lze vydat jen tomu, kdo prokáže, že (...) c) složil zkoušku z myslivosti nebo zkoušku z myslivosti na vysoké škole, na které se vyučuje myslivost, nebo je žákem, posluchačem nebo absolventem střední nebo vyšší odborné školy, na které je myslivost studijním oborem nebo povinným vyučovacím předmětem;“* (Z. 449/2001 Sb., 2001).

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti v § 24 uvádí myslivecké organizace a školy, které mohou být pověřeny organizováním zkoušek z myslivosti. Zkoušky z myslivosti jsou ústní a skládají se před zkušební komisí ze sedmi skupin předmětů. Touto zkouškou myslivec nabývá nejnižší (základní) stupeň mysliveckého vzdělání. Další úroveň představuje zkouška pro myslivecké hospodáře a v současnosti nevyšší myslivecké vzdělání lze dosáhnout složením tzv. vyšší odborné myslivecké zkoušky. Ta svým obsahem navazuje na vědomosti získané absolvováním zkoušek z myslivosti a zkoušky pro myslivecké hospodáře (web ČMMJ, n. d.).

Na mysliveckou tradici má vzdělávání zásadní vliv. Forma a úroveň přípravy myslivců rozhoduje o jejich schopnosti převzít, nést a posléze předat tradici dál. I soudobý myslivec však mnohé znalosti získává teprve mimo výše uvedený vzdělávací systém a teprve během praxe

v honitbě, mezi zkušenými, jsou začínajícímu myslivci předávány cenné poznatky a vědění nezbytné pro jeho plnohodnotné myslivecké působení. A právě v tomto ohledu a se zřetelem na historický vývoj erudovanosti myslivců, můžeme i na samotné myslivecké vzdělávání, jenž v sobě zahrnuje i mnoho specifických zvyků, pohlížet jako na součást mysliveckých tradic (poznámka autora práce).

3.5 SOUHRNNÝ PŘEHLED MYSLIVECKÝCH ZVYKŮ A TRADIC

V této kapitole předkládám systematicky rozčleněný přehled mysliveckých praktik, jež lze začlenit do souboru mysliveckých tradic a zvyků. Tento souhrn byl sestaven z vybrané literatury (RAKUŠAN, 1988), (KOVAŘÍK, 2012), (HART, 2017) a obsahuje zažité i v současnosti opomíjené oblasti ⁴.

- **zvyky**
 - myslivecká mluva
 - myslivecké odívání
 - myslivecké troubení
 - myslivecká latina
 - komunikace a signály
 - troubené signály a povely
 - lovecké pokřiky a zvolání
 - zálomky
 - zvyky při lovech
 - organizace a průběh lovu
 - výlož a výřad
 - úlomky
 - stráž u zhaslého kusu
 - lovecké právo
 - právo první kule a posledního broku
 - poslední leč
 - král honu
 - myslivecký soud
 - přípitky, pocty a pozdravy
 - zvyky spojené s mysliveckou kynologií

⁴ Např. myslivecká kynologie; ve smyslu vazby lovice a psa, s celou řadou prastarých zvyků z dob štvanic, které se s loveckou kynologií pojí.

- **tradice**
 - pohanští bohové lovu
 - myslivečtí patroni a světci
 - myslivecké pověry a kouzla
 - myslivecké pověsti
 - myslivecké trofeje
- **ceremoniály**
 - přijímání myslivce
 - pasování lovce zvěře
 - předávání úlomku lovcí
 - ceremonie při slavnostech
- **obřady**
 - svatba myslivce
 - pohřeb myslivce
 - myslivecké křtiny
 - Svatohubertská mše
- **myslivecké dovednosti**
 - vzdělávání v myslivosti
 - ovládání lovu, znalost technik a způsobů lovu
 - bezpečnost a zacházení se zbraní
 - usmrcování poraněné zvěře
 - vyvrhování a rušení ulovené zvěře
 - úprava trofejí
 - lovecká kynologie
- **profese a řemesla spojená s myslivostí**
- **kultura**
 - výtvarné umění
 - malířství a grafika
 - sochařství
 - fotografie
 - architektura
 - literatura
 - odborná literatura
 - písemnictví
 - časopisectví
 - beletrie
 - próza
 - hudba
 - památky

- muzea a sbírky
- lidová kultura
- **etika a morálka**
 - osobnost myslivce
 - etika lovu
 - obecné etické a mravní normy

VYBRANÉ MYSLIVECKÉ ZVYKY A TRADICE

3.6 MYSLIVECKÁ MLUVA

MYSLIVECKÁ MLUVA Z POHLEDU JAZYKOVĚDY

Myslivecká mluva je patrně všeobecně nejznámější mysliveckou tradicí. Z odborného pohledu je zařazována mezi tzv. jazykový slang. S tímto výrazem se však mezi myslivci nesetkáváme, neboť výraz „*myslivecký slang*“ je mezi jeho uživateli nezažitý a nepřijatelný.

Nový encyklopedický slovník češtiny ke slangu uvádí: „*Slang je svébytná součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné nebo hovorové vrstvy speciálních pojmenování (jednoslovných i frazémů), realizované v běžném, nejčastěji polooficiálním nebo neoficiálním jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře.*“ (CzechEncy, 2018).

Podle Hubáčka má myslivecká mluva mezi ostatními slangy výjimečné postavení pro svou stabilizovanost a exkluzivnost, přičemž stabilizovanost je podle Hubáčka výsledkem velkého stáří a dlouhého vývoje, exkluzivnost potom vyplývá z jisté averze vůči zhrubělým výrazům a ze snahy jazykově zjemnit někdy drsné skutečnosti, které s myslivostí souvisejí. Myslivecký slang je podle Hubáčka odrazem kladného citového vztahu myslivce k přírodě a ke zvěři (HUBÁČEK, 1979).

Hubáček se ve svém díle odkazuje na J. Prudkého, podle kterého se zásoba myslivecké terminologie odhaduje na 3000 lexikálních jednotek (HUBÁČEK, 1979).

HISTORIE A VÝVOJ MYSLIVECKÉ MLUVY

Řeč myslivců byla někdy označována „řečí panskou“, což do značné míry souvisí s dobou jejích počátku a následné stabilizace, tedy s obdobím, kdy lov byl výsadou panovníka a šlechty. Tento pohled je však zcela nesprávný, neboť, jak uvádí Hubáček, ti, pro něž byl lov výsadou, se účastnili pouze jeho závěrečné fáze, které však předcházela složitá a odborná příprava. A právě lidé zodpovídající za uchystání a průběh lovu, pro které byla myslivost stálou kvalifikovanou nebo i jen příležitostnou profesí, byli hlavními autory myslivecké terminologie (HUBÁČEK, 1979).

Hubáček označuje za povrchní i názory, jež podle něj přeceňují ovlivnění naší myslivecké mluvy převzetím německého názvosloví. I přes jistou paralelnost je většina výrazů českého původu, o čemž svědčí bohaté historické zdroje, z nichž uvádí například Klaretův slovník ze 14. století, v němž zaznamenané názvy čihařských pomůcek mají český původ (HUBÁČEK, 1979).

Na výjimečnosti myslivecké mluvy se podílí i další Hubáčkem zmiňovaný fakt, tedy že se lov už ve své středověké historii stával určitým obřadem, jehož součástí byla i specifická mluva. Její neznalost nebyla mezi účastníky lovu tolerována a její chybné užití vedlo k veřejnému potrestání. I když se tyto tresty už v době rokoka staly spíše společenskou kratochvílí a postupně se změnily jen v tresty symbolické, známé i dnes z mysliveckých soudů, nemá takováto motivace pro dodržování a stabilizaci mezi ostatními slangy obdobu (HUBÁČEK, 1979).

Předpokládá se, že nejstarší výrazy myslivecké mluvy označovaly osoby a úkony pojící se s lovem. Chadt (CHADT Ševětínský, 1909) sestavil nejrozsáhlejší historický přehled názvů spojovaných s lesnictvím a s lovectvím, a mezi nejstarší výrazy řadí označení *lovec*, které se vyskytuje již v roce 1031. Souběžně s tímto názvem se objevuje označení *lovník* a *lesní*. Od něj postupně vznikají další odvozeniny k pojmenování osob, úřadů, úkonů a práv, jako nejvyšší lovčí (1183), lovčí úředník (1234), lovčí úřad (1288), lov (1360) atd. Tyto a jim podobné výrazy užívaly se v související terminologii dlouhou dobu a teprve až se stal výkon lovu důmyslnější a k úspěšnému lovectví bylo zapotřebí jisté rozmýšlivosti, byl odvozen název *myslivec* a *myslivost* (PELIKÁN, 1941).

K hledání vzniku výrazu *myslivost* vzpomeňme také Vodičku, který ve své publikaci zmiňuje rozdělení staroslovanských lovců do dvou skupin; *promyšleníky*, lovce z povolání, jež lovili pro obživu a *ochotníky*, odvozeno od ruského slova ochota – lov, kteří provozovali lov jako zábavu. Zejména pak z názvu *promyšleník*, nabízí se nám snadná cesta k odvození *myslivce* – *myslivosti* (VODIČKA, 1947) (HART, 2017).

Hart et al. (HART, 2017) popisuje první doloženou zprávu s použitím slova *myslivec* z roku 1370, kde Francesco Petrarca nazval krále Václava IV. „*silným myslivcem*“ (HART, 2017).

Chadt (CHADT Ševětínský, 1909) uvádí užití výrazu *myslivec* z roku 1464. Konkrétně jde o zmínku myslivce Drlíka na Krumlovsku (CHADT Ševětínský, 1909).

První písemné užití souhrnného názvu *myslivost* Chadt (CHADT Ševětínský, 1909) ve své práci datuje do roku 1585 (CHADT Ševětínský, 1909).

Myslivost se stává brzy běžným a hojným výrazem v lidové i spisovné mluvě, neboť již v roce 1593 v pojednání *Zrcadlo slavného markrabství Moravského* píše Paprocký při popisu rodu Veitmile – Krabiců se uvádí: „*pán, maje kratochvíli svou v myslivosti*“ (PELIKÁN, 1941).

V roce 1599 byla vydána instrukce císaře Rudolfa II. pro nejvyššího lovčího v Čechách Jana z Vřesovic, ve které je již název *myslivost* užíván běžně (RAKUŠAN, 2007).

Pelikán (Pelikán, 1941) zmiňuje ve své knize spisy Březana, archiváře a knihovníka Rožmberků od roku 1594: „*Padesátní letopis, to jest Poznamenání některých věcí pamětihodných pana Viléma z Rožmberka za padesáte a sedm let zběhlých, počítající od času narození téhož pána až do léta Kristova 1592, napsaný v letech 1610-1612, a spis s názvem O panu Petru Vokovi, posledním vladaři domu rožmberského, napsaný v letech 1612-1615.* V obou těchto spisech je použito mnoho mysliveckých názvů a *myslivost* zde již není zaměňována s výrazy *lov*, *lovectví*, *lovení*. Zajímavostí této kroniky je však zmínka o dopise, který je datován na Krumlově v úterý po sv. Diviši roku 1574: Vilém z Rožmberka očekával příjezd arciknížete Ferdinanda do Netolic, kde byla velká rožmberská obora. Vilém z Rožmberka o tom uvědomil i svého

bratra, aby také přijel, a v dopise mu píše: „A protož, aby se J. M. náležitě posloužiti mohlo, a nějaká myslivecká kratochvíle učinila ... „. Z uvedeného pramene můžeme tedy usuzovat, že výrazu myslivost bylo použito právě již v roce 1574, tedy ještě pře rokem 1585, který uvádí Chadt (CHADT Ševětínský, 1909) jakožto první s užitím výrazu *myslivost*. Rovněž ze zprávy, kterou podal 10. listopadu 1581 Petru Vokovi Bechyňský hejtman Jan Lazický z Písku, vyplývá, že bylo názvu *myslivost* užito dříve před rokem 1585. V Lazického zprávě stojí: „Volf Tkadlec z města Vintrberka, který podle jiných myslivců v myslivosti k ruje J.M. nápomocen byl, na lesích na medvědici se dvěma mladými medvědy náhodou trefil, ...“ (PELIKÁN, 1941).

Dalším možným dokladem o zařazení počátků myslivecké mluvy je pro českou myslivost velmi důležitý historický cestopis *Deník Václava Šaška z Bířkova o jízdě pana Lva z Rožmitálu po střední a západní Evropě r 1465-1467*, ve kterém se podle Pelikána (Pelikán, 1941) nevyskytuje výraz myslivost ani lovectví, ale pouze lov, lovy a lovení a ani při popisu zvěře zde není užíváno názvů myslivecké mluvy. Naproti tomu v kronice *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova* jsou již myslivecké motivy zcela zřejmé a celá řada slov ukazuje na ustálenost mysliveckých výrazů. Dačický pokračoval v psaní kroniky, kterou zdědil po svých předcích a zanechal nám tak zajímavý popis poměrů od roku 1470 do roku 1626. Autor sám nebyl myslivcem, a přesto v kronice užíval mysliveckých názvů a označení, což nám pomáhá definovat období jistého slovního ustálení myslivecké mluvy i ve spisovném jazyce. V Dačického pamětech jsou běžné výrazy: *zvěřina, myslivec, ručnice, zajíc, rys, koroptev, bažant, lední medvěd, kamzík, tetřev, ježek, velká zvěř* (PELIKÁN, 1941).

Jedinečnost, historická hloubka a komplexnost myslivecké mluvy vedla mnoho autorů ke snahám o její shrnutí a literární zpracování. Prvním autorem monografie zabývající se mysliveckou mluvou je František Špatný, který ji v roce 1868 vydal pod názvem *Mluva myslivecká*. Následuje celá řada autorů, z nichž k těm nejvýznamnějším patří L. Štětka, který vydal *Brus české mluvy myslivecké* (1908), A. Midloch *Mluva myslivecká* (1919), J. V. Rozmara *Mluva myslivecká* (1928), K. Šiman *Česká mluva myslivecká* (1946), J. Kovařík *Tradice v myslivosti* (1993, 1994, 1996, 1999), C. Rakušan *Myslivecká mluva* (2007).

Na výjimečnosti české myslivecké mluvě přidává i fakt, že byla ukotvena také v našem právním a normativním systému. 22. října 1946 Ministerstvo zemědělství svým výnosem (čj. 122 582/4640 – VI/6/46) uložilo povinnost používat českou mluvu mysliveckou jako odbornou terminologii (RAKUŠAN, 2007).

V roce 1988 byla Úřadem pro normalizaci a měření publikována odborná norma ON 48 00 16 – *Myslivost – názvy a definice* (HART, 2017). Užívání myslivecké mluvy je stanoveno Mysliveckým řádem vydaným ČMMJ.

Je samozřejmé, že v průběhu vývoje myslivosti a s ní souvisejících oborů se vyvíjí i samotná myslivecká mluva. S mizejícími druhy zvěře anebo se zaniklými loveckými způsoby se postupem doby zúží i výčet mysliveckých výrazů, a naopak bude doplněn o některé nové, které doba mezi myslivce zavádí. Stále však mezi myslivci platí, že znalost a správné používání myslivecké mluvy je pro každého myslivce dokladem jeho odborné vyspělosti, výrazem úcty a lásky k přírodě (ŠIMAN, 1946), (HART, 2017).

3.7 PŘÍPÍJENÍ LEVICÍ

Připíjení levicí je mezi myslivci dalším pevně dodržovaným zvykem. Pokud vzdávají přípitkem hold zdařilému lovu či úspěšnému lovcovi, sklenici při tom drží v levé ruce. Porušení tohoto zvyku je zpravidla „potrestáno“ tak, že dotyčný myslivec musí pro všechny přítomné objednat další přípitek.

Ve snaze o vysvětlení původu tohoto zvyku existuje několik tradovaných výkladů:

- a) Mezi myslivci asi nejznámějším, avšak také tím nejméně pravděpodobným výkladem, je spojitost tohoto zvyku s osobou sv. Huberta. Jedná se o příběh vypravující legendu o tom, jak mladý kníže Hubert, ještě před započtím svého bohabojného života, oddávající se hojným lovům a veselí, měl při jedné hostině po skončeném lovu po své pravici krásnou ženu hostitele, které se Hubert věnoval více, než se líbilo jejímu muži. Nižší postavení mu však nedovolovalo se na Huberta ohradit a tak, aby odvedl jeho pozornost od sličné ženy, pozvedl číši k přípitku na zdařilý lov. Hubert však nezaváhal a svou číši uchopil levicí s odůvodněním: „Když pravá ruka loví, levá připíjí“ (BEZDĚK, 1999), (HART, 2017).

- b) Druhé vysvětlení dává za vznik ryze praktickým příčinám. V době velkých štvanic a parforsních honů se účastníci lovu pohybovali na koních, přičemž jezdci v pravé ruce měli podle této teorie držet otěže a k přípitku jim tedy zbývala volná levá ruka (BEZDĚK, 1999), (HART, 2017).

O tomto jednání však nenalzáme žádné písemné doklady a dobová vyobrazení tuto tezi naopak vyvracejí. Pokud se totiž zaměříme na lovecké výjevy jezdců, vidíme v jejich pravé ruce většinou loveckou zbraň a otěže v ruce levé (Obrázek 1). Že jezdci ovládali koně levou rukou, dokládá například také iluminace z roku kolem 1400 zobrazující lovce jedoucí na lov (Obrázek 2). Připustíme-li potom možnost, že se přípitek skutečně mohl odehrávat na koních, což je přinejmenším velmi nepraktické, byla by pravděpodobněji odložena zbraň z pravice, ať už předáním pomocnému personálu anebo zavěšením do postroje, zatímco v levé ruce by jezdci zůstaly otěže pro udržení kontroly nad koněm. Za těchto předpokladů by tedy byl přípitek veden spíše pravicí (poznámka autora práce).

OBRÁZEK 1: ILUMINACE Z KNIHY LIVRE DE CHASSE; (1387-1389)

Zdroj: web Pinterest

OBRÁZEK 2: AIMO AND VERMONDO GOHUNTING; ILUMINACE Z ROKU KOLEM 1400, PŘISUZOVÁNO ANOVELO DA IMBONATE

Zdroj: web Pinterest

- c) Rovněž nepodloženě je původ tohoto zvyku spojován s psovody, kteří měli u složeného jelena připíjet levicí, protože v pravé ruce drželi řemen psa (BEZDĚK, 1999).

Pokud si však uvědomíme tehdejší nízké společenské postavení psodůů, je nepravděpodobné, že se psodůů připitkůů na zdar lovu vůbec účastnili, natož aby se stali vzorem uznávané zvyklosti (poznámka autora práce).

- d) V některých pramenech je původ připitku levicí spojován s pradávňým zvykem předávání běhu uloveného jelena. Tento obřad prováděný na závěr úspěšného lovu pochází patrně z Francie, z doby parforsních honůů, kdy paroží nebylo známkou kvality uloveného jelena a pro lovce tedy nebylo tou nejcennější trofejí. Složenému jelenovi vrchní lovčí oddělil levý přední běh a v pokleknutí jej předal šlechtici, který jelena skolil. Je doloženo, že tento běh byl považován a uchováván ke vzpomínce na úspěšný lov. Teorii o spojitosti těchto dvou zvykůů částečně popisuje ve své knize i František Bezděk (BEZDĚK, 1999), a odkazuje se na vyobrazení francouzského dřevorytu z roku 1561, na kterém je zachyceno předávání levého předního běhu levou rukou lovčího do lovcovi levice (Obrázek 3) (BEZDĚK, 1999).

OBRÁZEK 3: DŘEVORYT ZACHYCUJÍCÍ PŘEDÁVÁNÍ BĚHU ÚSPĚŠNĚMU LOVCI

Zdroj: web Pinterest; *La Venerie de Jacques du Fouilloux*, (1562)

Ačkoliv se tento výjev k určité spojitosti nabízí, po dalším studiu zvyku předávaného běhu nebylo ani zde potvrzeno pravidlo používání levých rukou, což dokladují některá další dobová vyobrazení tohoto aktu (Obrázek 4, Obrázek 5) (poznámka autora práce).

OBRÁZEK 4: DER JAGD – PŘEDÁVÁNÍ BĚHU LOVCI;

Zdroj: web Pinterest; *Wolf Johann Du Fouilloux*, (1579)

OBRÁZEK 5: MĚDĚRYT PŘEDÁVÁNÍ BĚHU

Zdroj: web Pinterest; Johann Eliase Ridinger (1698-1767)

Obřadné předávání běhu bylo dle francouzského vzoru převzato Anglií, avšak, jak popisuje spisovatel a básník George Turberville v knize *Booke of Hunting* z roku 1576 (TURBERVILLE, 1576), zde lovní namísto běhu předává urozenému lovcovi lovecký nůž, aby jelenovi provedl symbolický záraz (Obrázek 6). Turberville v knize zdůrazňuje, že rituál nemá být s ohledem na bezpečnost panovníka prováděn, pokud není jelen bezpečně mrtvý (TURBERVILLE, 1576).

OBRÁZEK 6: PROVÁDĚNÍ SYMBOLICKÉHO ZÁRAZU ULOVENÉMU JELENOVI

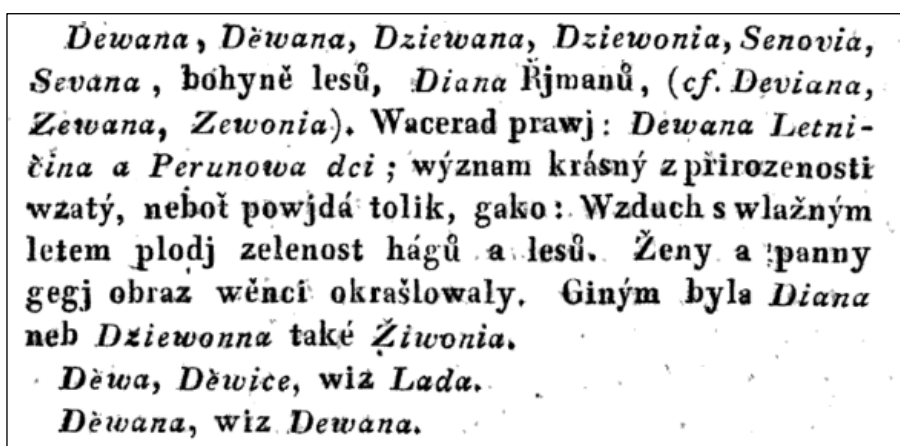
Zdroj: George Turberville, *Booke of Hunting*, (1576)

Existence těchto rituálů je doložena v dobových textech i vyobrazeních, avšak již nelze spolehlivě prokázat jejich přerod v symbolický levoruký přípitek, tím spíše, že v nich samotných nebylo nalezeno rituální pravidlo s používáním levých rukou. Co přesně stojí za tímto mysliveckým zvykem a za jakých okolností byl přijat v mysliveckou tradici, zůstane tak pravděpodobně současnému myslivci neobjasněno. Dost možná je však číše pozvedávána levicí z mnohem méně prozaických důvodů. Třeba jen protože je levá ruka blíže srdci, či snad pro pouhé ozvláštňení mysliveckého veselí (poznámka autora práce).

3.8 LOVĚNA - ČESKÁ BOHYNĚ LOVU

František Špatný v Mluvě myslivecké (ŠPATNÝ, 1876) řadí Lověnu jako ekvivalent k Děvaně, k níž uvádí toto: „Děvana – bohyně lovu, Diana Římanů. Wacerad praví: Děvana Letničina a Perúnova dci: význam krásný z přirozenosti vzatý, neboť povídá tolik, jakož: Vzduch s vlažným letem plodí zelenost hájů a lesů. Ženy a panny její obraz věnci okrašlovaly.“ (ŠPATNÝ, 1876)

Citovaná část z publikace (PRESL, 1831), přiložena níže (Obrázek 7).

*Dēwana, Dēwana, Dziewana, Dziewonia, Senovia, Sevana, bohyně lesů, Diana Římanů, (cf. Deviana, Zewana, Zewonia). Wacerad prawj: Dēwana Letničina a Perunowa dci; význam krásný z přirozenosti vzatý, neboť povjda tolik, gako: Wzduch s wlažným letem plodj zelenost hájů a lesů. Ženy a panny gegj obraz wěnci okrašlowaly. Giným byla Diana neb Dziewonna také Žiwonia.
Dēwa, Dēwice, wiz Lada.
Dēwana, wiz Dewana.*

OBRÁZEK 7: KROK, STR. 305, DĚWANA,
Zdroj: (PRESL, 1831)

Také Černý (ČERNÝ, 1885) Lověnu popisuje jako shodnou postavu s Děvanou: „Pohanští Slované, a zvláště Čechové opěvali „Děvanu, Danu (Lověnu), Letničinu a Perunovu dci“ jako svoji bohyni honby. Dle bájesloví vozila prý se bohyně honu po horách, stojíc na zlatém vozíku dvoukolovém, taženém čtyřmi jeleny, kteří v rychlém běhu zlatými parohy proráželi hustý hvozd; kolem ní smečka věrných ohařův plném běhu sotva stačila. Hora úpěla, lesina se chvěla a ozvěna opakovala lovu ryk. Jindy zase, obklopena půvabnými vílami, těkala po lesích a pronásledovala zvěř. Naha, polonahá nebo v lehký šat myslivecký oděna, nosila na bedrách zlatý toulec, a v něm zlaté střely křídlaté; sněhobílá ruka hrála si s lukem. Temné kadeře splývaly po šíji a stříbrný půlměsíc skvěl se na temeni její hlavy. Nejpůvabnější – byla by opanovala celý svět, kdyby láska jen poněkud ji byla ovanula. Ale ona lásky nedbala a zůstala chladnou jako severní vánek. Jediného jen oblíbila si muže – Oriona – pro jeho statečnost, jakmile však odvážil se zdvihnouti k ní zraků svých, zastřelila jej šípy svými.“ (ČERNÝ, 1885).

Na tomto místě bychom se měli zaobírat otázkou, zda Lověna a Děvana je skutečně tatáž a jedna osoba či nikoliv. Vezmeme-li v patrnost fakt, že jakékoliv jiné zmínky a samostatný text vypovídající o existenci bohyně Lověny chybí, nelze tuto tezi zcela zavrhnout. Vždyť i laickému pohledu neunikne možné slovní spojení jména *Děvana* se slovem *lov*, ze kterého je možné získat právě jméno „*Lověna*“. Pokud tedy připustíme, že by Lověna mohla být opravdu pouhým synonymem Děvany a že se nejedná o dvě rozdílné postavy, můžeme se zaměřit na Děvanin mytologický obraz a hledat její spojitost s lovem, resp. s myslivostí (HART, 2017).

K popisu slovanské bohyně Děvany se na rozdíl od Lověny můžeme v dostupné literatuře dopátrat častěji.

Grohmann (GROHMANN, 2009) píše o Děvaně jako o české panenské bohyni, jež byla dcerou boha hromu Peruna a bohyně Letnice. Podle něj lužičtí Srbové znají lesní bohyni Džiwicu, krásnou a mladou ženskou bytost, která se za doprovodu loveckých psů potuluje po lesích vyzbrojena střelnou zbraní. Grohmann (GROHMANN, 2009) v knize také zmiňuje starého českého glosátora Vacerada, který Děvanu srovnává s Dianou (GROHMANN, 2009).

Heyduk (HEYDUK, 1863) k Děvaně uvádí další jmenný ekvivalent Sevana, a rovněž ji označuje za dceru boha Peruna. O Děvaně hovoří jako o bohyni lesů, hájů i polí, která je ctěna u Poláků, Slezáků a Polabských Slovanů (HEYDUK, 1863).

Vodička (VODIČKA, 1947) ve své knize zmiňuje Kajsarova, jež píše o tom, že Poláci Děvu ctili jako bohyni lovu i lesů, a že se u Hornolužičanů traduje pověst o Dziewici, podle níž se tato mladá a krásná kněžka, ozbrojena střelou, putovala po lesích v doprovodu nejkrásnější psí smečky (VODIČKA, 1947).

Hanuš (HANUŠ, 1860) píše, že lužická Děva, *Dživica* se v bájesloví zjevuje v měsíci osvěcených nocích jako myslivkyně, panna, ale i za poledne jakožto krásná ženština se *střelbou* a s chrtů. K tomuto dodává, že *střelba* je původně blesk a chrti *rychlí obláčkové* (HANUŠ, 1860).

Hanuš (HANUŠ, 1860) Děvě věnuje celou rozsáhlou práci, publikovanou pod názvem „*Děva, zlatovlasá bohyně pohanských Slovanův*“ a předkládá nám o ní ucelenou informaci, coby o postavě patřící ke slovanským bohům. Jeho hledání v původní jmenné významovosti nás potom dokonce přivádí až k možné spojitosti Děvany s bohyní Dianou (HANUŠ, 1860).

Podle Hanuše (HANUŠ, 1860) se ve všeslovanském slově *děv-a* odráží prastarý indoevropský kořen *div*. *Div* v jazyce Slovanů svým významem souvisí se světlem, což dokládá významovou podobností vybraných slovních spojení: na *o-div* je soudobě chápáno jako vynášet na světlo, *div-ati* je viděti, slovo *div-ný* původně označuje toho, na kterého se dívá pro jeho neobyčejnost a vzácnost, *div-y* jsou věci neobyčejné, sledování *po-div-ných* věcí budí *ob-div-ování*, *diva-dlo* původně označovalo věc, kterou se něco stává světlým či viditelným. Potom můžeme chápat původní význam slov *div-a*, *div-ice*, *děv-a*, *děv-ice*, jako *světlou*, *bílou čistou*, přičemž ve staroslovanském významu znamená *světlost* a *bělost* moc a svobodu. Potom tedy *Děva* coby *světlá*, je chápáno jako *svobodná*, či jako *panna* (HANUŠ, 1860).

Hanuš (HANUŠ, 1860) v knize uvádí, že Staří Čechové znali Děvu pod širším jménem Děvana a zmiňuje se dále, že Vecerad píše „*Děvana – Letničina i Perunova dci*“. K tomuto přidává svou domněnku, zda se nejedná o pouhý Veceradův překlad latinského „*Diana Latonae et Jovis filia*.“ Vaceradovu tezi popisující Děvanu coby Dianu podporuje také to, že obdobě jako Diana je i

Děvana považována za noční světlo, tedy *měsícem ozářená*. „Slovo Diana, původně též Divana, je kořenem svým stejné slovu Dione, Divone, Divanus...“ (HANUŠ, 1860).

Ottův slovník naučný k heslu Diana uvádí v etymologii názvu kořen *div-*, *dianus*, jasné nebe nebo *dies*, den, a odkazuje nás k významu bohyně nebes nebo dne, bohyně světelná (Otto, 1893).

V obou případech, ve jméně Děvana i Diana, tedy nalézáme shodný slovní kořen div – a stejně tak se setkáváme s obdobným výkladem jejich významu. Ačkoliv ne přímo, mohou nám snad právě tyto informace poskytovat příležitost domnívat se, že v naší myslivecké tradici vzpomínaná Lověna, resp. Děvana, je jakýmsi obrazem římské bohyně Diany přetvořeným k podobě blízké našim předkům. Je však nanejvýš zajímavé, proč se tato „naše“ slovanská bohyně mezi českými myslivci nedochovala spolu s ostatními bohy a mytologickými postavami bdícími nad jejich ochranou (poznámka autora práce).

3.9 MYSLIVECKÁ TROFEJ

Myslivecké trofeje jsou v odborné literatuře popsány na velmi dobré úrovni a pro zájemce o tuto oblast tak není těžké nalézt k trofejím potřebné informace. Obsahem této práce však není řešit trofej, jakožto upravenou část těla ulovené zvěře. Chceme v kontextu s vývojem loveckého vnímání pochopit její původní význam a podstatu, jež dala lovcovi potřebu k jejímu uchovávání.

Aniž bychom museli dlouze pátrat v historických pramenech, lze se dobrat úvah pojmí lovcovu trofej s oblastí jeho duchovna, s pověrami a s bohy. Je možné předpokládat, že pravěký lovec, který přisuzoval úspěch či neúspěch při lovu věcem pro něj nevysvětlitelným, usiloval pravděpodobně o nalezení komunikace s touto nadpřirozenou představou. Lovec osamocený se svou vlastní schopností, vyzbrojený jednoduchými zbraněmi, uchovává a bere si za své jím vybrané fragmenty ulovené kořisti, které pro něj představují symboly toho, co on sám postrádá. Snad protože stály za lovcovým neúspěchem či za smrtí jeho soukmenovců, jsou archeology v pravěkých obydlích nacházeny zuby šelem, kly a mohutné sobí a jelení parohy. Lovec obklopený těmito znaky síly mohl při svých náboženských rozpravách žádat o ochranu anebo o

přisvojení jejich schopností. Dokladem o tom nám mohou být způsoby lovců primitivních kmenů, jež můžeme v odlehlých částech světa pozorovat ještě i dnes. Lovci některých národů ve svých kultech donedávna věřili, že rituálním pozřením určitých částí své kořisti, přejímají její schopnosti a sílu. Také mnohé jeskynní malby nám dosvědčují, že předmětem uctívání pravěkých lovců byl nejen samotný lov, ale i velká těžce dosažitelná zvěř (VODIČKA, 1947), (VODIČKA, 1948).

Vodička (VODIČKA, 1947) ve své knize rozvádí tentýž předpoklad, že právě v této době náboženských prvopočátků, počalo i předkládání a rozvěšování kostí, rohů a lebek kolem uctívaných žárovišť a božišť. Podle něj takovéto ozdobování obřadních míst vedlo postupně i k obdobnému zdobení vybraných jedinců kmene, přičemž se odkazuje na J. Naumana, který popisuje loveckou trofej jako „*nejprvotnější stupeň ozdoby lidského těla*“. Nejrůznější části zvěře se tak v prvopočátcích mohly stát pro člověka lovce oblíbeným prostředkem k nabytí nadpřirozených schopností, což vedlo ke zvyku v jejich nošení coby čarovných amuletů (VODIČKA, 1947).

Obdobně magický původ má patrně zavěšování parohů s lebkami na lidská obydlí. Jistý způsob umístování trofejí před obydlím starého národa Hethitů popisuje i Vodička (VODIČKA, 1947). Hethité před vchody svých domů zavěšovali na tyč měch z ovčí nebo kozí kůže a do těchto vkládali předměty, které jim měly být přičarovány. S podobným pradávným zvykem ve vyvěšování lebky jelena s parohy se můžeme setkat na Sibiři, Rusku, Kavkazu, Kamčatce a v Mexiku. Slovanští tesaři zase vytesávali na rohových trámech jelení hlavu, která měla dřevěná stavení chránit. Rovněž z našich krajín známe umístování hlavy jelena do štítu mysliven, hospod, ale i na hroby a jiná význačná místa (VODIČKA, 1947).

K definici lovecké trofeje, tak jak ji vnímá dnešní myslivec, lze citovat Šimana (ŠIMAN, 1946), který loveckou trofej popisuje jako „*milou upomínku na řádně získaný úlovek; trvalou a vhodně upravenou část těla ulovené zvěře, která patří lovcovi podle staré zvyklosti a lovčího práva jako viditelný doklad úlovku a jako památka na jeho lovecký úspěch.*“ (ŠIMAN, 1946).

3.10 VÝŘAD ULOVENÉ ZVĚŘE

Přesné počátky tohoto mysliveckého zvyku nelze z dostupné literatury bezpečně určit. Z dochovaných záznamů však můžeme alespoň částečně sestavit její pravděpodobný původ.

Z historických dokladů víme, že provádění výřadu není v hloubce dějin lovu až tak starým zvykem. Pokud vezmeme v úvahu principy a způsob provádění štvanic, můžeme spojení výřadu s tímto způsobem lovu zodpovědně vyloučit. Víme totiž, že při těchto lovech byl cíleně hnán předem vybraný konkrétní kus zvěře a po jeho ulovení následovaly pro tento lov specifické rituály vedené k poctě složeného kusu a jeho úspěšného lovce (HART, 2017), (HANZAL, 2017).

Teprve na konci 15. století, se s příchodem okázalých plachtových lovů můžeme setkat s jakousi obdobou dnešního výřadu. Klasický plachtový lov, při němž se lovila zvěř narážející do plátna, jímž byla obstoupena honitba, střídají poněkud bizarnější způsoby provádění tohoto lovu. Pro větší pohodlí a zajištění úspěchu byla zvěř nacytána do ohrad a následně přeháněna z placht postavenou střeleckou arénou před střelce (Obrázek 8) (HANZAL, 2017).

OBRÁZEK 8: VÝŘAD NA OBRAZE ZACHYCUJÍCÍ DVORNÍ PLACHTOVÝ LOV VE SPESSARTU.

Zdroj: web Pinterest; Gemälde von J. G. Stockmar, Muzeum města Aschaffenburg. (1740/50)

Známé jsou i tzv. kruhové honby, při kterých byla pochytaná zvěř honěna v plachtami uzavřeném kruhu, v jehož středu stáli střelci (Obrázek 9).

OBRÁZEK 9: ILUSTRACE KRUHOVÉHO PLACHTOVÉHO LOVU ZACHYCUJÍCÍ VÝŘAD

Zdroj: web Pinterest; z knihy vévody Casimira Saxe – Coburga; Wolfgang Birekner (1582-1651)

Barokní šlechta zase provozovala tzv. vodní honbu. Zvěř při ní byla štvána do vody a takto zpomalena mohla být snadněji střílena (Obrázek 10).

OBRÁZEK 10: VÝŘAD NA OBRAZE KNÍŽECÍHO LOVU VODNÍ HONBOU VE SVATEBNÍ DEN PRINCE KARLA EVŽENA S FRIEDERIKOU Z BYREUTHU

Zdroj: web Pinterest; (1749)

Při těchto lovech, určených pro zábavu šlechty, bylo cílem ulovit co největší množství zvěře. Úspěch takového honu byl měřený počtem úlovků a byl společensky významnou vizitkou pořadatele i samotných lovců. Proto také byla prezentace ulovené zvěře jeho nedílnou a důležitou součástí; jak je vidět na přiložených obrázcích (Obrázek 8; Obrázek 9; Obrázek 10). Chadt ve své knize popisuje honbu uspořádanou 26. června 1721 hrabětem Janem z Waldstejnů k počtě císařovny Alžběty Christiny a uvádí zde, že „*Po každé naháňce byla zastřelená zvěř před stan císařovnin snesena a tu do řad složena.*“ (CHADT Ševětínský, 1909).

Význam tohoto tehdejšího předkládání ulovené zvěře před lovce se zjevně liší od podstaty současného chápání výřadu a budeme jej spíše spojovat s dnešní výloží, která tak byla bezesporu základem pro vznik naší tradice s výřadem (poznámka autora práce).

Výlož a výřad vnímá jako rozdílné pojmy teprve novodobý myslivec. Ani František Špatný v Mluvě myslivecké výraz „výřad“ neuvádí, ale definuje zde pouze pojem „*Vyložiti zvěř – po skončení lovu zastřelenou zvěř do řady vedle sebe položit*“ (ŠPATNÝ, 1876).

Snad teprve přidáním jisté teatrálnosti a obřadnosti k těmto výložím, u nás zaváděným zejména za působení hraběte Františka Antonína Šporka, dostáváme se patrně k postupnému přerodu výlože v samostatný ceremoniál, tedy k výřadu, jaký známe dnes (poznámka autora práce).

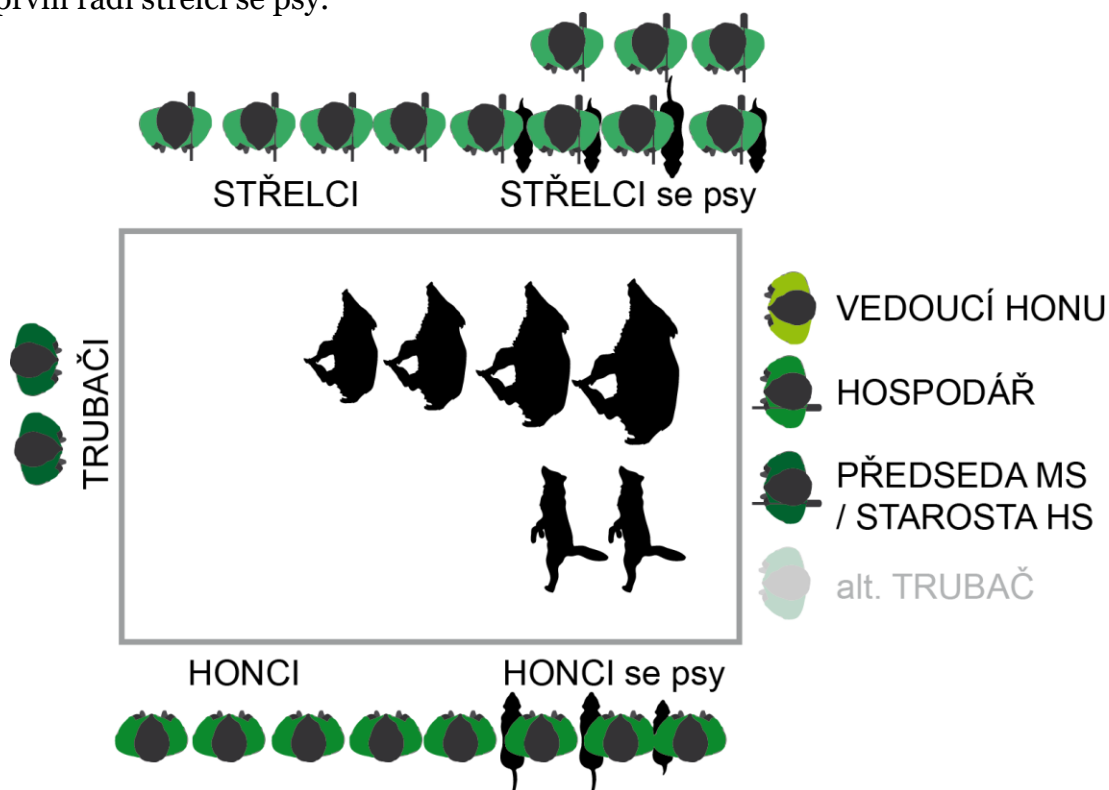
PROSTŘEDÍ VHODNÉ K PROVÁDĚNÍ VÝŘADU

Výřad je chápán také jako možnost symbolického rozloučení ulovené zvěře s honitbou, v níž žila. Výřad proto není vhodné připravovat v zastavěné části anebo uvnitř obce, ale snažíme jej vždy situovat v honitbě, na louce, na okraji lesa apod. Vybíráme volné dostatečně prostorné místo s přírodním podkladem (tráva, lesní hrabanka), popř. ho před vyrovnáním zvěře vyložíme chvojnám, abychom zvěř nepokládali na holou zeminu. Dlažba, beton, asfalt a podobné nepřirodní materiály jsou pro podklad výřadu nanejvýš nevhodné (KOVAŘÍK, 2007), (KOVAŘÍK, 2012).

Samotný výřad je tvořen lemem obdélníkového půdorysu o takovém rozměru, aby do něj mohla být položena veškerá ulovená zvěř. V jeho rozích mohou být připraveny ohně, které se zapalují teprve před samotným aktem. Pokud lem výřadu připravujeme dopředu, necháváme jej v jednom místě neuzavřený. Tudy se do něj posléze vnáší zvěř. Lem by měl být vytvořen jedlovým či smrkovým chvojím, olistěnými dubovými větvemi, popř. jejich vhodnou a esteticky přijatelnou kombinací. Při společném lovu vodního ptactva může být pro lem použito také rákosu anebo rostlin orobince (HART, 2017), (KOVAŘÍK, 2007).

POSTAVENÍ ÚČASTNÍKŮ

Myslivecký hospodář, vedoucí honu (pokud myslivecký hospodář není současně i vedoucím honu), předseda spolku, popř. starosta honebního společenstva se vždy postaví ke hřbetům zvěře v tomto uvedeném pořadí. Jako poslední může vedle předsedy stát trubač. Jestliže při výřadu troubí myslivecký hospodář anebo předseda spolku, stojí i tak na svojí pozici. Do čela výřadu, tedy proti hlavám zvěře se postaví střelci. Zleva, od vedoucího honu, se jako první řadí střelci se psy.

OBRÁZEK 11: SCHÉMA POSTAVENÍ ÚČASTNÍKŮ PŘI VÝŘADU

Zdroj: Vlastní

V případě, že by počet střelců v jedné řadě příliš přesahoval hranici výřadu, postaví se střelci zleva do dvouřadu. Honci stojí proti střelcům, tedy u běhů zvěře, přičemž honci se psy se řadí zprava. Naproti vedoucímu honu se postaví myslivečtí trubači (HART, 2017), (KOVAŘÍK, 2007).

Pro postavení účastníků na výřadu se mezi myslivci traduje tato slovní pomůcka, při které si výřad představíme jako leč: „*Honci ženou zvěř na střelce, na vše shora dohlíží vedoucí a leč uzavírá trubač.*“ (HART, 2017).

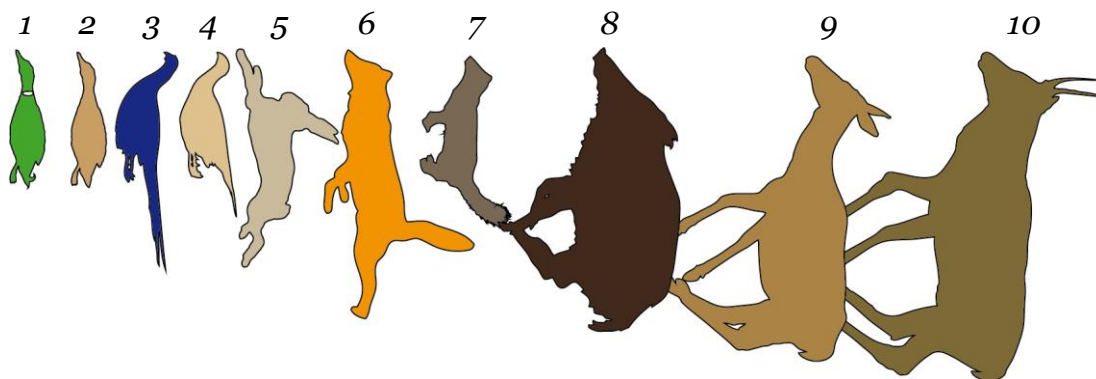
ULOŽENÍ ZVĚŘE NA VÝŘADU

Pro všechny případy výřadu platí pokládání zvěře na pravý bok. Pouze u vodní pernaté zvěře je přípustné položení na hřbet. Běhy (stojáky, plováky, vesla) zvěře jsou ponechány volně v přirozené poloze. Zvěř by na výřadu neměla být svazována a zcela nevhodné je položení celých řad zavěšených na tyčích. U lišky a kuny je oháňka vytažena kolmo k tělu. Zvěř spárkatá má ve svíráku (v ryji) vložený úlomek – poslední hryz a na komoře položený vlastnický úlomek (HART, 2017) (KOVAŘÍK, 2012).

Ulovenou zvěř na výřadu prezentujeme v řadách, kdy první řada začíná vpravo nahoře, tedy jakoby od prvního střelce. Každý desátý kus v řadě se povytáhne asi o polovinu délky těla směrem nahoru. Zvěř se počítá zprava z pohledu zvěře. Jednotlivé kusy v řadě srovnáme do stejné roviny hlavami. Pro každý druh i pohlaví se zakládá samostatná řada. Jako první uložíme zvěř samčí a po ní následuje samičí téhož druhu. U spárkaté zvěře kusy v řadě řadíme také podle hmotnosti, kdy nejtěžší kus pokládáme jako první zprava jakoby od vedoucího honu. Pohlaví na výřadu se nerozlišuje u zajíce, malých šelem a u zvěře černé. Všechny řady se zarovnávají zprava, od vedoucího honu (KOVAŘÍK, 2012) (TRIPES, 2012).

Pořadí jednotlivých druhů je dáno tradicí, kdy zvěř srstnatou rovnáme před zvěř pernatou. Zvěř vysokou řadíme vždy jako první. Dravá zvěř patří na konec výřadu, což ovšem neplatí pro ulovenou lišku při honu na drobnou. V tomto případě se liška pokládá jako první do čela výřadu. Pokud například při společném lovu na drobnou dojde ke stržení srnčí zvěře, položíme tuto do čela jako první. Při honu na černou stržený srnčí kus patří dozadu. (HART, 2017)

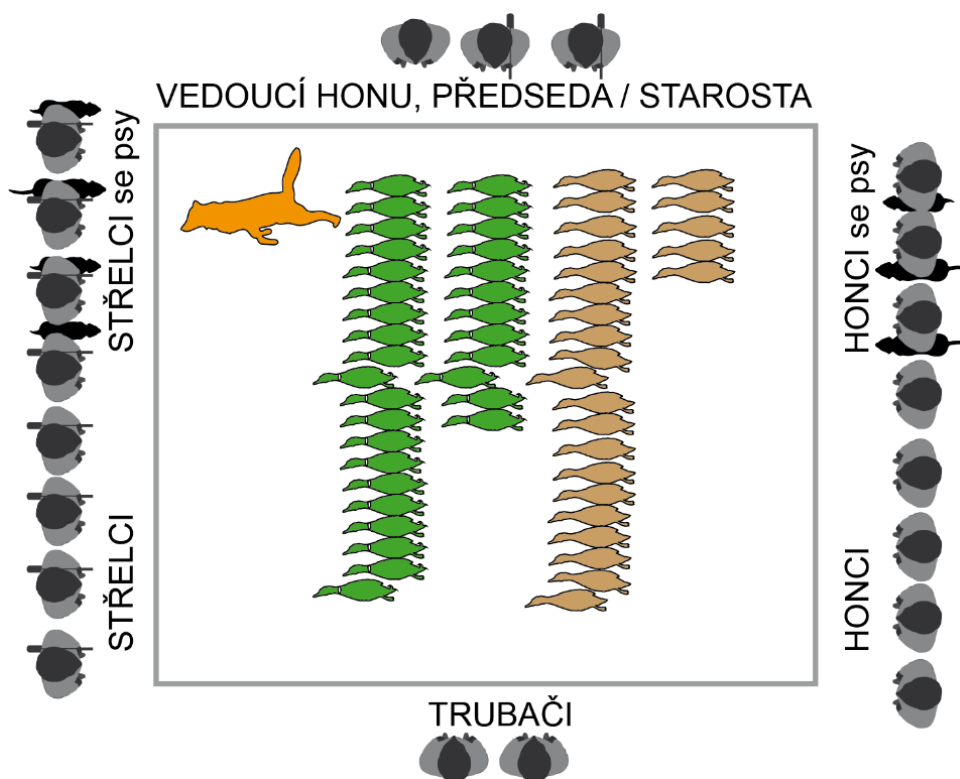
K posouzení správnosti výřadů v analytické části této práce byla vyhotovena níže zobrazená schémata ve variantách pro různé druhy ulovené zvěře. Základním zdrojem informací o uspořádání výřadů jsou zavedené standardy prezentované v odborných publikacích (KOVAŘÍK, 2007), (HART, 2017).

1-kačer; 2-kachna; 3-kohout bažanta; 4-slepice bažanta; 5-zajíc; 6-liška; 7-malá šelma (kuna); 8-prase; 9-spárkatá samičí; 10-spárkatá samčí

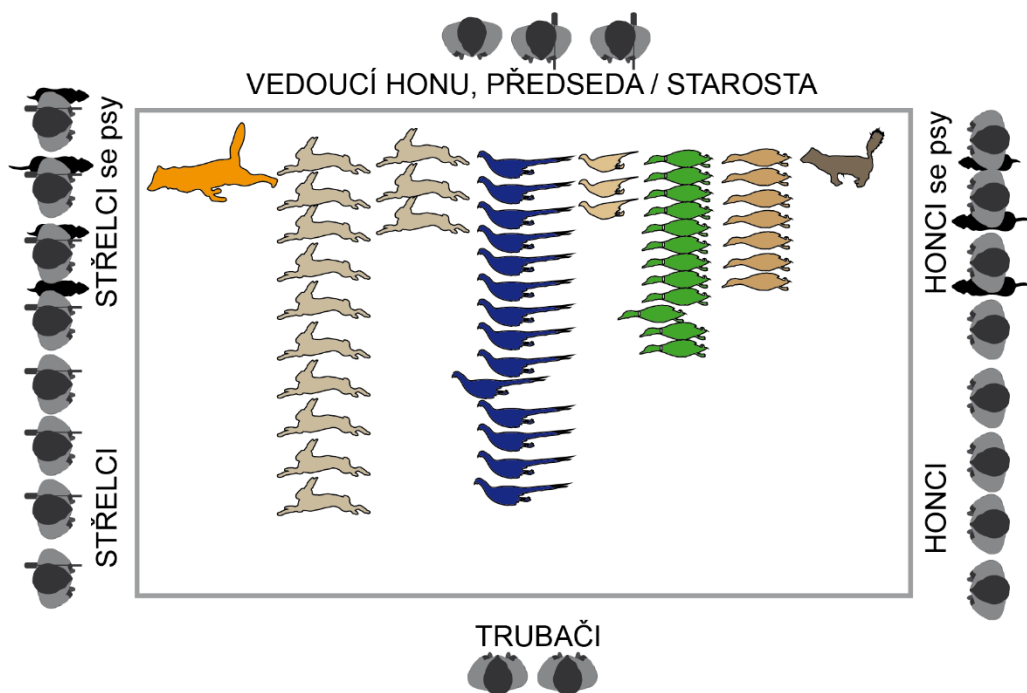
OBRÁZEK 12: VYSVĚTLIVKY POUŽITÝCH PIKTOGRAMŮ ZVĚŘE

Zdroj: Vlastní

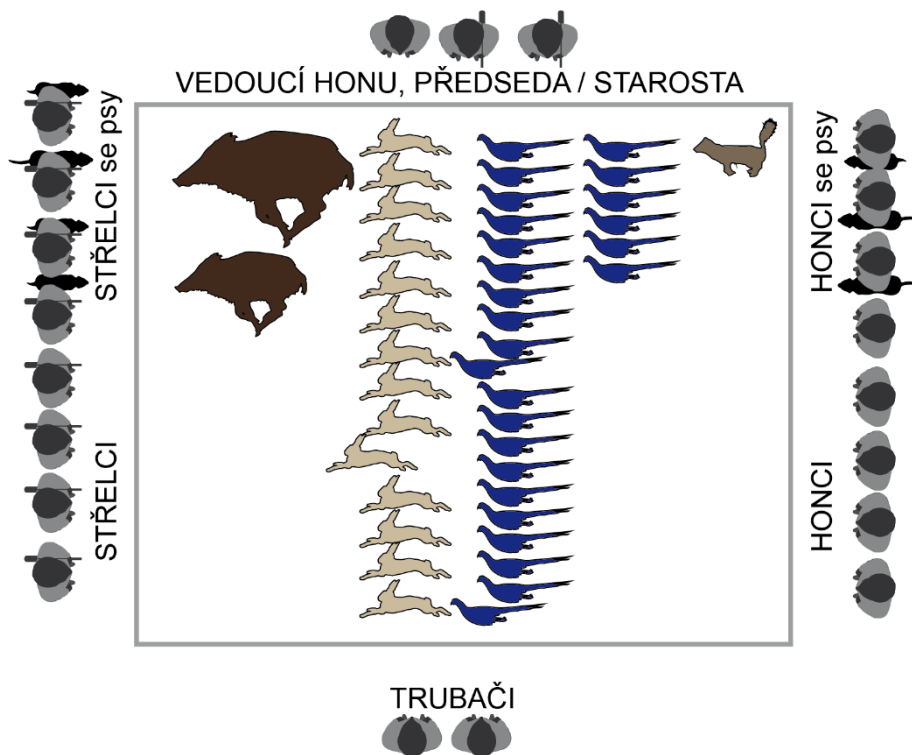
OBRÁZEK 13: VÝŘAD DROBNÉ ZVĚŘE – KACHNY S ULOVENOU LIŠKOU

Zdroj: Vlastní

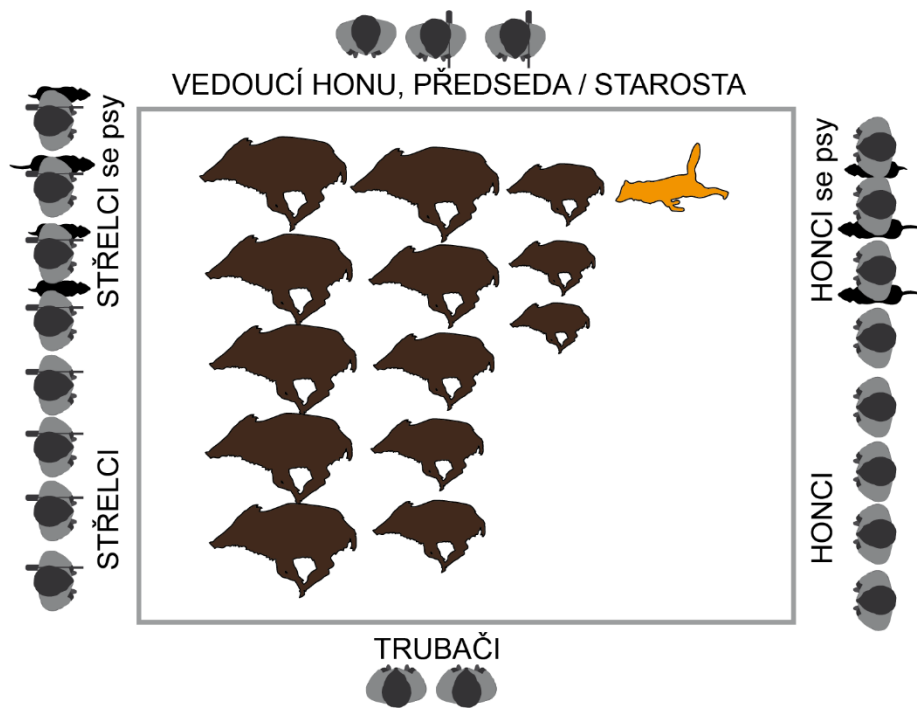
OBRÁZEK 14: VÝŘAD DROBNÉ ZVĚŘE S ULOVENOU LIŠKOU A KUNOU

Zdroj: Vlastní

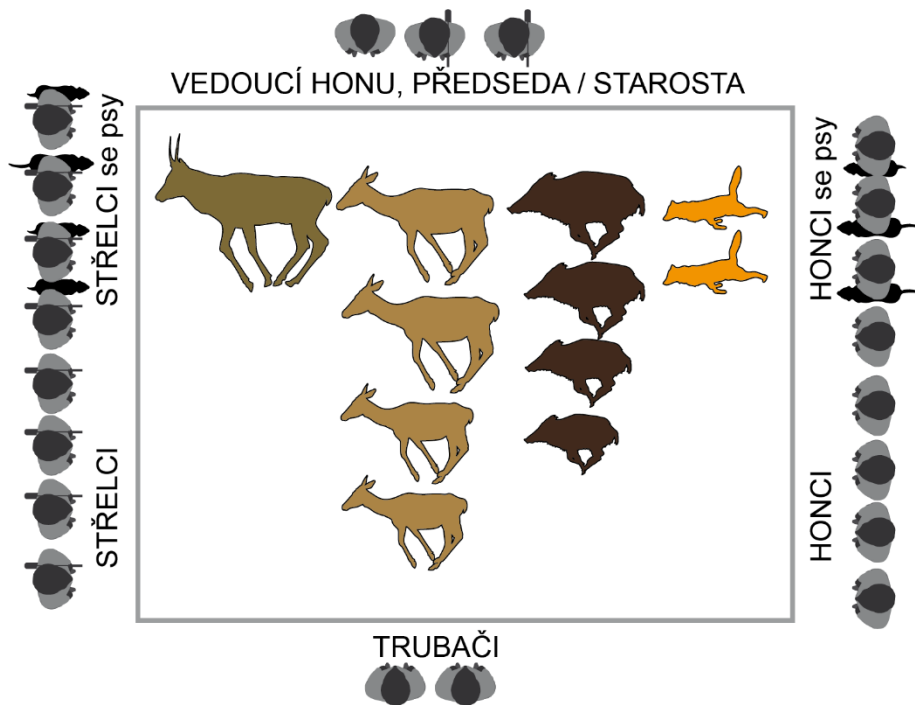
OBRÁZEK 15: VÝŘAD DROBNÉ ZVĚŘE S ULOVENÝM DIVOČÁKEM A KUNOU

Zdroj: Vlastní

OBRÁZEK 16: VÝŘAD S ČERNOU ZVĚŘÍ A LIŠKOU

Zdroj: Vlastní

OBRÁZEK 17: VÝŘAD ZVĚŘE SPÁRKATÉ A ŠELEM

Zdroj: Vlastní

PRŮBĚH A ZÁSADY PŘI VÝŘADU

Výřad se provádí po skončení každého honu, a to i tehdy, pokud se během společného lovu za celý den nic neuloví. V tom případě mají střelci stát tak, aby se při ukončení dívali do západu slunce a v zamyšlení se zaposlouchali do zvuků loveckých fanfár. (BEZDĚK, 1999, p. 17)

V dřívějších dobách se o průběh výřadu staral myslivec „výřadník“. Také dnes povětšinou výřad připravují zkušení a věci znalí jedinci z pořádající myslivecké organizace. Ti zvěř uloží podle výše popisovaných pravidel, zapálí ohně a vedoucí honu dává pokyn trubačům, kteří hrají signál „*konec přestávky*“, čímž vyzvou všechny k nastoupení. Na výřadu jsou přítomni všichni účastníci honu. Je nanejvýš neslušné výřad vynechat anebo jej opustit. Všichni účastníci jsou řádně myslivecky ustrojeni, střelci nastupují se zbraní, psovodi se psy. Na pokyn vedoucího trubači zatroubí signál „*konec honu*“. Všichni mají smeknuto, kromě dam, které podle společenských pravidel pokrývku hlavy smekat nemusí. Po odtroubení následuje hlášení vedoucího honu k představiteli myslivecké organizace o průběhu lovu a o počtu ulovené zvěře (KOVAŘÍK, 2012) (TRIPES, 2012) (HART, 2017).

Bývá častým zvykem po tomto proslovu vedoucích představitelů provést ceremoniál s předáváním úlomků úspěšným lovcům. V žádné literatuře není toto jednání vysloveně zapovězeno, avšak je při něm nutné dbát na dodržování jistých pravidel: Do prostoru výřadu se vchází pouze v místě rozebraného lemu. Toto „otevření“ výřadu provádí „výřadník“, popř. osoba předávající úlomky, která do něj lovce vpouští. Lovci se postaví na hřbetní stranu blíže k hlavě svého úlovku. Pokud lovec ulovil více kusů zvěře, bude mu předán pouze jeden úlomek za každý jím ulovený druh zvěře. Při pohybu v prostoru výřadu se zvěř nepřekračuje. Proto je při ukládání kusů nutné dbát na dodržení jejich dostatečných rozestupů. Předání úlomků již probíhá v zažitém sledu za doprovodu trubačů (KOVAŘÍK, 2012) (TRIPES, 2012).

Při výřadu je považováno za nevhodné vyhlašování krále honu. Tento zvyk patří na poslední leč a není hodné jej řadit ke vzdávání počtě ulovené zvěři. K závěru může vedoucí pozvat účastníky na slavnostní poslední leč a vyzvat ke společnému provolání pozdravu „*Lovu zdar!*“ nebo „*Myslivosti zdar!*“. Následuje troubené „*Halali*“ a ukončení výřadu. (KOVAŘÍK, 2012)

4 ANALYTICKÁ ČÁST PRÁCE

4.1 PŘEDMĚT ANALÝZY – VÝŘAD

Šiman v České mluvě myslivecké popisuje výřad jako: „... souborový výklad veškeré na honu ulovené zvěře, uspořádaný podle určitých pravidel a mysliveckých zvyklostí tak, aby celek tvořil ladný útvar. Každý výřad má být projevem poslední myslivecké vzpomínky k ulovené zvěři a bývá doprovázen za účasti všech loveckých hostů a mysliveckého personálu rozmanitými obyčejí, ...“ (ŠIMAN, 1946).

Z pohledu této práce lze výřad vnímat jako soubor spojující celou řadu dílčích zvyků a tradičních mysliveckých normativů, který je s jistou pečlivostí a snahou o jeho zachování prováděn i dnešními myslivci po každém společném lovu. Mezi myslivci je výřad vnímán také jako jistý druh sebe prezentace, resp. prezentace úrovně a úspěchu myslivecké organizace, která společný lov pořádá. Bývá dokumentován fotografií i filmem a je považován za vyvrcholení loveckého zážitku, a tudíž je k němu přistupováno nanejvýš zodpovědně. Výřad tak představuje vhodný objekt k provedení průzkumu dodržování mysliveckých tradic v soudobé myslivecké praxi, jež nám poskytuje možnost provést šetření s dobře dostupnými a dostatečně početnými zdroji vstupních dat.

4.2 METODIKA ANALYTICKÉ ČÁSTI

Základní otázkou před nastavením postupu pro sběr vstupních dat potřebných pro analytickou část práce, bylo nalezení takové metody, s jejíž pomocí budou získané informace podléhat minimálnímu vědomému ovlivnění dotazovanými respondenty. S použitím klasického dotazníku nelze dostatečně účinně zabránit jeho vyplnění nepravdivými údaji, neboť lze očekávat, že i přes anonymní formu dotazování, budou mít respondenti snahu prezentovat sebe či svoji mysliveckou organizaci co nejlépe, tedy pokud možno správně, bez ohledu na realizovanou skutečnost. Abychom takovému jednání mohli zabránit, nabízí se osobní konfrontace řešitele s respondenty, nejlépe s jeho účastí na popisované akci. V tomto případě bychom byli schopni do značné míry korigovat případné zkreslování odpovědí, avšak vzhledem k časové náročnosti a nákladnosti tohoto řešení, nebylo k jeho realizaci přistoupeno.

Jako vstupní prvek této analýzy byly tedy zvoleny fotografie zachycující akt mysliveckých výřadů s ulovenou zvěří. Ke zvolení fotografií jakožto objektivního zdroje analyzovaných dat vede předpoklad, že její autor, který fotografii umístí na veřejné síti internetu, sociální síti apod., anebo fotografii poskytne řešiteli na základě vydané výzvy, bude přesvědčen o správnosti provedení výřadu. Stejný význam má fotografie i v případě, že její autor je pouhým přihlížejícím, neboť i takto zachycuje průběh výřadu, o jehož správnosti jsou myslivečtí pořadatelé přesvědčeni.

V září 2017 byla zveřejněna výzva k zasílání snímků výřadů z nadcházející lovecké sezóny. K fotografiím nebyly řešitelem požadovány žádné další doplňující informace, neboť předmětem šetření je pouze samotné dění při výřadu, jež je zpravidla na snímku zachycené. Na základě této výzvy bylo získáno celkem 137 fotografií, z nichž bylo použito 130.

Dalším pramenem k získání fotografií byl internet a sociální sítě. Zde bylo pro analýzu vyhledáno 170 snímků.

K vyhodnocení analytické části práce bylo použito a zpracováno celkem 300 fotografií s mysliveckými výřady ulovené zvěře.

Každá fotografie byla označena pořadovým číslem, pod kterým byla uložena v elektronické i v tištěné podobě v archivu řešitele. Původ fotografií byl tímto zcela odloučen od následného hodnocení, čím je zajištěna jistá anonymita.

HODNOTÍCÍ PARAMETRY

K vyhodnocení na snímcích zachycených výřadů bylo definováno 14 parametrů, rozdělených do tří skupin: 1 – postavení účastníků, 2 – uložení zvěře, 3 – prostředí výřadu. Pro zpracování analýzy jsou jednotlivé parametry postaveny tak, aby bylo možné jejich hodnocení provést způsobem ano/ne (1/0).

- 1) postavení účastníků:
 - I. postavení střelců (*střelci*)
 - II. postavení honců (*honci*)
 - III. postavení vedoucích honu (*vedoucí*)
 - IV. postavení trubačů (*trubači*)

2) uložení zvěře:	V. položení zvěře na pravý bok (<i>pravý bok</i>)
	VI. vytvoření řad podle druhů zvěře a jejich pořadí podle významu (<i>význam</i>)
	VII. vyložení zvěře podle hmotnosti (<i>hmotnost</i>)
	VIII: směr zarovnání řad (<i>zarovnání</i>)
	IX. povytažení 10. kusu v řadě (<i>desátý</i>)
	X. zvěř bez svázání běhů a úvazům k tyčím (<i>volně</i>)
3) prostředí výřadu	XI. uspořádání v honitbě (<i>honitba</i>)
	XII. vhodný podklad (<i>podklad</i>)
	XIII. lem (ohrádka) kolem výřadu (<i>ohrádka</i>)
	XIV. ohně na výřadu (<i>ohně</i>)

Všechny fotografie byly podle těchto kritérií konfrontovány se vzory a zásadami pro myslivecký výřad, uvedenými v předchozích kapitolách:

Parametr I. postavení střelců – za chybu je považováno postavení střelců ne u hlav ulovené zvěře. Tolerována je pozice střelců se psy, kteří mají stát zcela vlevo. Není tedy posuzováno jako zásadní chyba jejich postavení libovolně mezi střelci. Důvodem tolerování je praktická zkušenost, kdy je vhodné pro klid psů udržovat mezi nimi určitý rozestup.

Parametr II. postavení honců – za chybu je považováno postavení honců ne u běhů ulovené zvěře. Tolerováno je opět postavení honců se psy, obdobně jako v případě střelců se stejným opodstatněním.

Parametr III. postavení vedoucích honu – vedoucí honu, myslivecký hospodář, předseda, popř. starosta myslivecké organizace stojí vždy po levici střelců, tedy u hřbetů ulovené zvěře. Jiné postavení je považováno za chybné. Pořadí v postavení těchto osob, byť má svá pravidla, nebylo hodnoceno, neboť toto z fotografií nelze.

Parametr IV. postavení mysliveckých trubačů – trubači stojí naproti vedoucímu honu, tedy po pravici střelců anebo v řadě s vedoucími honu po jejich levici. Jiné postavení trubačů je považováno za chybné.

Parametr V. položení zvěře na pravý bok – veškerá zvěř musí být uložena na její pravý bok. Jiné položení zvěře je považováno za chybu. Výjimkou je pouze drobná vodní zvěř (kachny), která smí být položena na hřbetu.

Parametr VI. vytvoření řad podle druhů zvěře a jejich pořadí podle významu – za chybu je považováno nerozlišení druhů a pohlaví zvěře v jednotlivých řadách. Nerozlišené pohlaví je tolerováno pouze u zaječí zvěře a mladé spárkaté zvěře. Pořadí významu, tedy pořadí podle druhu zvěře, je posuzováno dle vypracovaných a výše prezentovaných schémat. Jejich nedodržení je vyhodnoceno jako chybné.

Parametr VII. vyložení zvěře podle hmotnosti – tento parametr je hodnocen zejména u zvěře spárkaté. Výrazné, na první pohled patrné neuspořádání ulovené zvěře bez ohledu na její hmotnost je hodnoceno jako nesprávné.

Parametr VIII: směr zarovnání řad – všechny řady ulovené zvěře jsou zakládány zprava, z pohledu zvěře, tedy od vedoucího honu. Zarovnání řad na střed anebo zleva je hodnoceno jako chybné.

Parametr IX. povytažení 10. kusu v řadě – především u početných výřadů drobné zvěře je posuzováno dodržení povytažení 10.kusu směrem nahoru ke střelcům. Zvěř počítáme vždy od začátku řady, tedy zprava z pohledu zvěře. Za správné je považováno i zakládání řad čítající 10 kusů ulovené zvěře.

Parametr X. zvěř bez svázání běhů a úvazů k tyčím – zvěř na výřadu musí být položena volně, bez přepravních bidel a tyčí.

Parametr XI. uspořádání výřadu v honitbě – tento parametr posuzuje vhodnost prostředí pro uspořádání výřadu. Za nevhodné jsou považována obytná zastavěná území mimo honitbu.

Parametr XII. vhodný podklad – za nevhodný je vyhodnocen nepřirodní umělý podklad pod ulovenou zvěří (dlažba, beton, asfalt, štěrk apod.)

Parametr XIII. lem (ohrádka) kolem výřadu – posuzována je její přítomnost a použití vhodných přírodních materiálů.

Parametr XIV. ohně na výřadu – je zaznamenána pouze přítomnost ohňů při výřadu. Z celkového hodnocení správnosti výřadu byl však tento parametr vypuštěn, neboť není chybou, pokud při výřadu ohně chybí.

U každého výřadu bylo dále zaznamenáno, jaký druh zvěře se na výřadu nachází. Tímto vzniklo rozdělení výřadů do tří kategorií: A – zvěř drobná, B – zvěř spárkatá, C – zvěř drobná i spárkatá.

ZPRACOVÁNÍ STATISTICKÉ ANALÝZY

Výsledky posouzení vybraných fotografií řešitel zanesl do vytvořené databáze v programu Microsoft Office Excel, z níž byla následně zpracována vlastní analýza a vygenerovány požadované výstupy.

Vzhledem k nenormálnímu rozdělení dat, ale i častým chybějícím údajům v některých z hodnocených parametrů, byly pro statistické testování zvoleny neparametrické metody.

Pro testování rozdílu v počtu chyb mezi 3 kategoriemi analyzovaných výřadů (A-zvěř drobná, B-zvěř spárkatá, C-zvěř drobná i spárkatá), byl použit Kruskal – Wallisův test.

Výsledné testy byly považovány za signifikantní když $p < 0,05$.

5 VÝSLEDKY

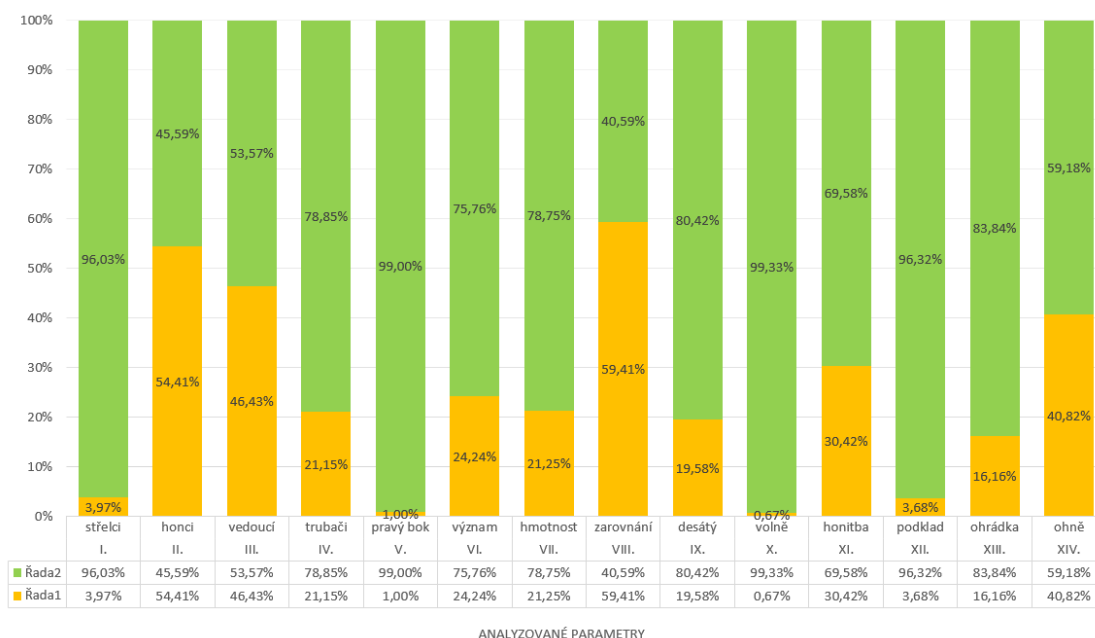
VÝSLEDKY PROCENTUÁLNÍ ANALÝZY

TABULKA 1: PROCENTUÁLNÍ VYHODNOCENÍ ANALYZOVANÝCH PARAMETRŮ

	postavení účastníků				uložení zvěře						prostředí výřadu			
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XIII.	XIV.
	střelci	honci	vedoucí	trubači	pravý bok	význam	hmotnost	zarovnání	desátý	volně	honitba	podklad	ohrádka	ohně
celkem k dispozici	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300
nelze hodnotit *	174	232	216	248	1	69	220	29	111	3	14	1	3	6
hodnoceno	126	68	84	52	299	231	80	271	189	297	286	299	297	294
počet chybně	5	37	39	11	3	56	17	161	37	2	87	11	48	120
počet správně	121	31	45	41	296	175	63	110	152	295	199	288	249	174
chybně [%]	3,97%	54,41%	46,43%	21,15%	1,00%	24,24%	21,25%	59,41%	19,58%	0,67%	30,42%	3,68%	16,16%	40,82%
správně [%]	96,03%	45,59%	53,57%	78,85%	99,00%	75,76%	78,75%	40,59%	80,42%	99,33%	69,58%	96,32%	83,84%	59,18%

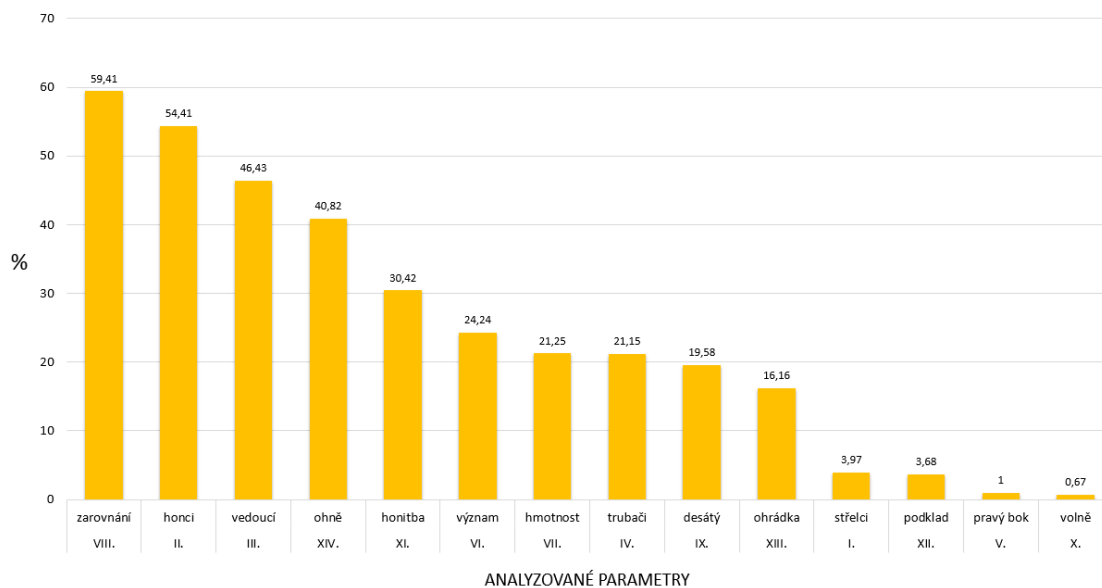
Zdroj: Vlastní

* nelze hodnotit, tzn., takto označené kritérium nebylo z fotografie patrné (např. nebylo vidět postavení trubačů) anebo nebylo v daném případě relevantní (např. řazení podle hmotnosti u drobné zvěře, povytažení 10. kusu v menším počtu ulovené zvěře apod.)

OBRÁZEK 18: GRAF ZNÁZORNŮJÍCÍ POMĚR SPRÁVNOSTI A CHYBOVOSTI V JEDNOTLIVÝCH PARAMETRECH

Zdroj: Vlastní

OBRÁZEK 19: GRAF PARAMETRŮ SEŘAZENÝCH PODLE PROCENTUÁLNÍ MÍRY CHYBOVOSTI

Zdroj: Vlastní

Z výsledků provedené procentuální analýzy je nejčastější chybou (v 59,41 % hodnocených případů) zarovnání řad zvěře. Podle zažitého normativu mají být řady zarovnány (zakládány) zprava z pohledu zvěře, tedy ke straně vedoucího personálu. Z fotografií je zřejmé, že řady na výřadech bývají nesprávně vystředovány vůči střelcům.

Druhou nejčastější chybou je obecně špatné postavení účastníků. Nejčastěji je zaměňována pozice vedoucího personálu s honci, kdy vedoucí honu s představitelem myslivecké organizace zauímají místo naproti střelcům a tím se naruší správnost celého uspořádání.

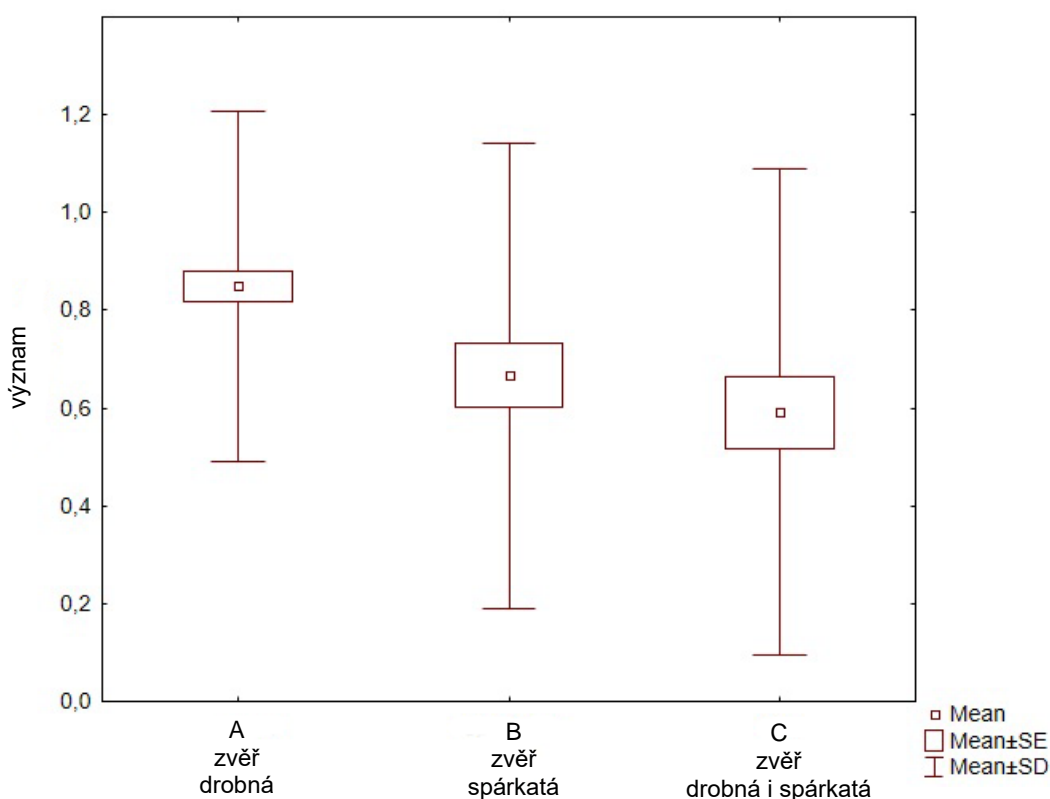
Ne příliš dobrou vizitkou myslivců je také nesprávně zvolené místo pro uskutečnění závěrečného výřadu. V 30 % případů bylo prostředí výřadu vyhodnoceno jako nevhodné.

Z celkového počtu 300 bylo vyhodnoceno 71 výřadů (23,67 %) jako bezchybných.

VÝSLEDKY KRUSKAL – WALLISOVA TESTU

V tomto testu bylo ověřováno, zda se počet chyb zaznamenaných u jednotlivých parametrů (I. – XIV.) liší v závislosti na druhu zvěře uložené na výřadu, tedy v závislosti na definovaných kategoriích; A – zvěř drobná, B – zvěř spárkatá, C – zvěř drobná i spárkatá.

Testování VI. parametru - vytvoření řad podle druhů zvěře a jejich pořadí podle významu (*význam*)

OBRÁZEK 20: GRAF KRUSKAL – WALLISOVA TESTU PRO VI. PAREMETR

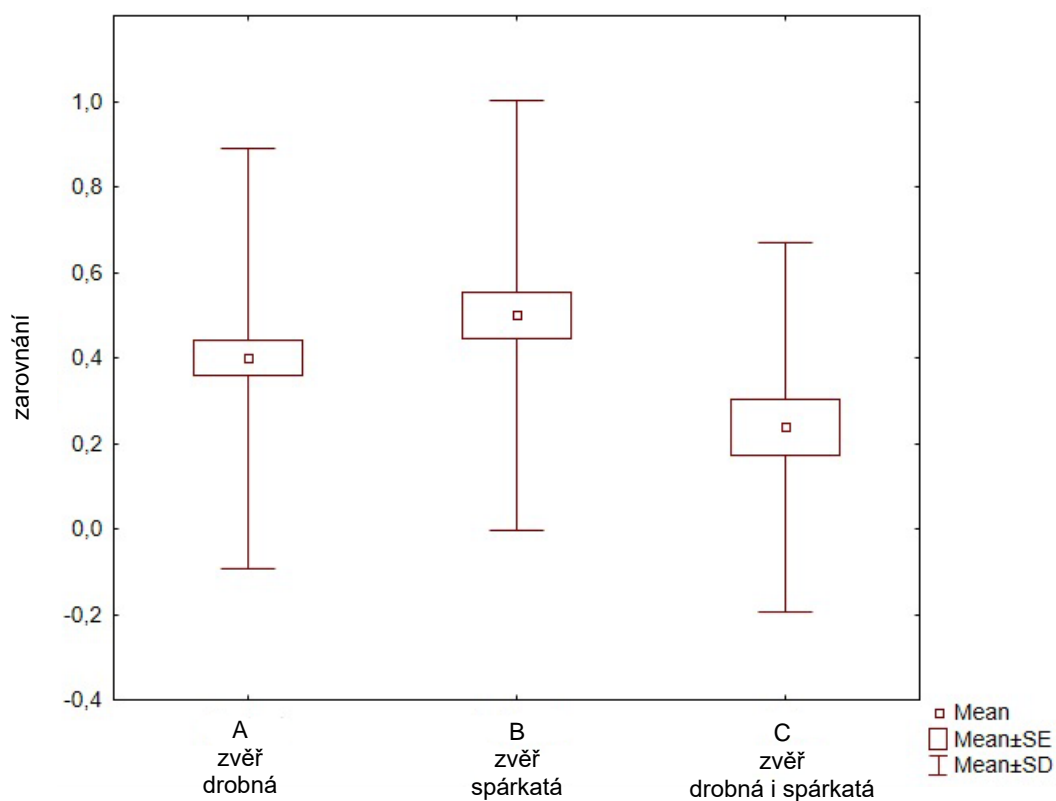
Zdroj: Vlastní

Nejvíce chyb v uspořádání řad podle významu druhů zvěře bylo zaznamenáno u výřadů s drobnou zvěří (kategorie A). Mezi kategoriemi B a C již v chybovosti není rozdíl tolik patrný.

Kruskal – Wallisův test: $H(2, N = 231) = 15,2; p < 0,01$

Výsledný test prokázal signifikantní rozdíl.

Testování VIII. parametru - směr zarovnání řad (zarovnání)

OBRÁZEK 21: GRAF KRUSKAL – WALLISOVA TESTU PRO VIII. PAREMETR

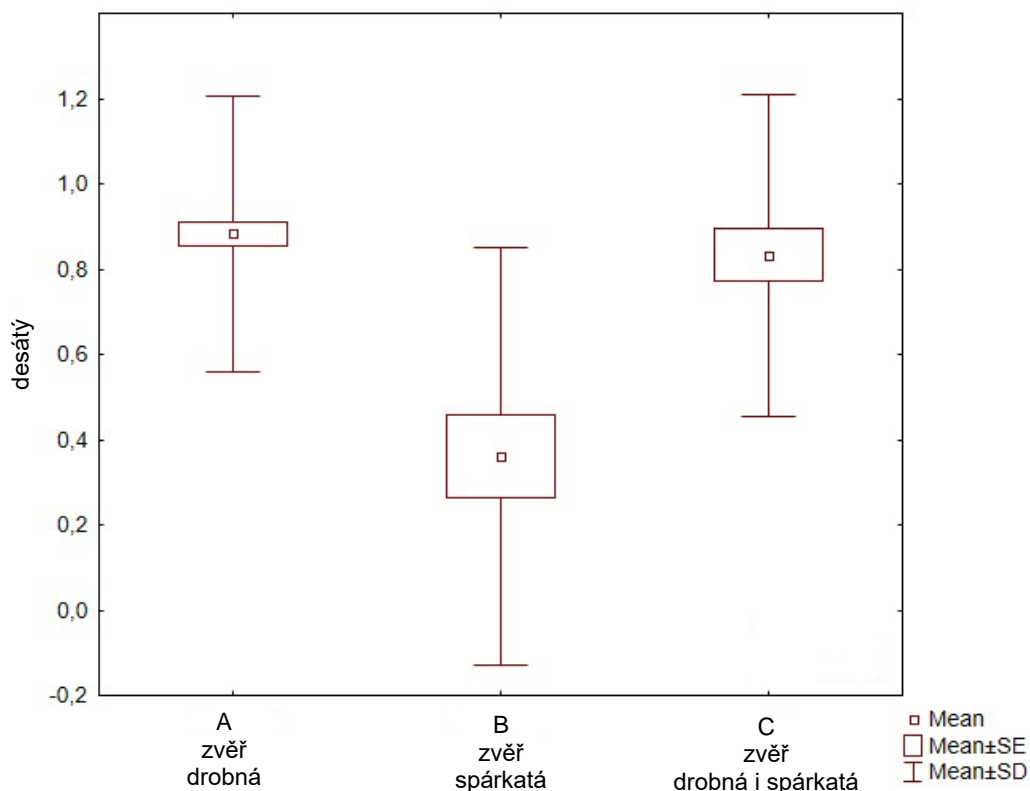
Zdroj: Vlastní

Při posuzování správného zarovnání řad bylo nejvíce chyb zaznamenáno u výřadů se spárkatou zvěří (kategorie B).

Kruskal – Wallisův test: $H(2, N = 271) = 7,98; p = 0,02$

Výsledný test prokázal signifikantní rozdíl.

Testování IX. parametru - povytažení 10. kusu v řadě (desátý)

OBRÁZEK 22: GRAF KRUSKAL – WALLISOVA TESTU PRO IX. PAREMETR

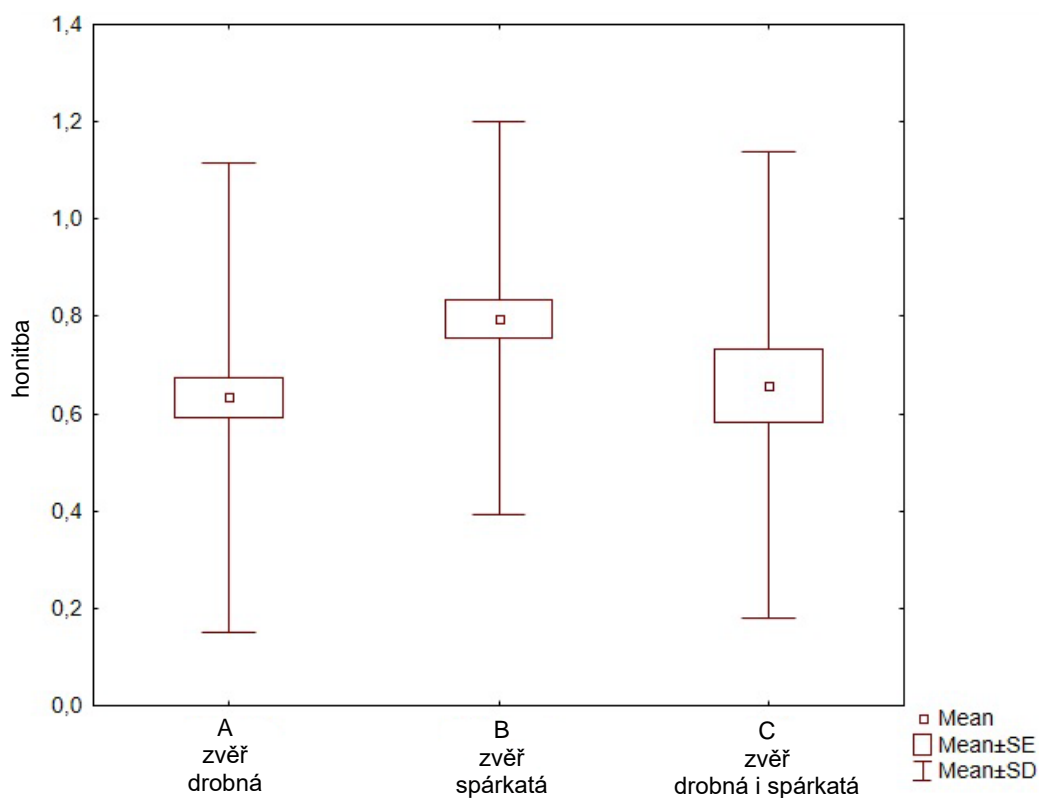
Zdroj: Vlastní

Při tomto testu bylo zaznamenáno výrazně nejméně chyb u výřadů se spárkatou zvěří (kategorie B). Kategorie se zvěří drobnou (A) a s oběma druhy zvěře (C) mají hodnoty chyb velmi podobné.

Kruskal – Wallisův test: $H(2, N = 189) = 36,4; p < 0,01$

Výsledný test prokázal signifikantní rozdíl.

Testování XI. parametru - uspořádání výřadu v honitbě (*honitba*)

OBRÁZEK 23: GRAF KRUSKAL – WALLISOVA TESTU PRO XI. PAREMETR

Zdroj: Vlastní

Z grafu je patrné, že nejvíce chyb v případě zvolení vhodného prostředí pro konání výřadu bylo zaznamenáno u výřadů se spárkatou zvěří (kategorie B).

Kruskal – Wallisův test: $H(2, N = 286) = 7,7; p = 0,02$

Výsledný test prokázal signifikantní rozdíl.

6 DISKUSE

Myslivecké tradice jsou v naší společnosti prezentovány jako zásadní součást české myslivosti, díky kterým má mít myslivost právo být vyzvednuta na úroveň národního kulturního dědictví. V tomto ohledu se česká myslivost skutečně honosí jistou jedinečností a prvenstvím. Naše myslivost má však mezi ostatními ve světě ještě jednu neméně důležitou výsadu, kterou si ale český myslivec patřičně neuvědomuje, nevnímá ji za podstatnou a bohužel ji nikterak ve prospěch myslivosti neúročí: V každém oboru lidské činnosti, jehož zachování závisí na předávání vědomostí a znalostí, musí být vytvořen kvalitní systém vzdělávání. V tomto směru je pro naši myslivost výjimečným benefitem skutečnost, že výuka a příprava nových myslivců je nám prakticky ponechána zcela ve vlastní kompetenci. Vstupní úroveň a rozsah vědomostí mysliveckých adeptů je nastavena pouze vnitřními mechanismy ČMMJ, bez dalšího vnějšího ovlivnění. Jaké znalosti má začínající myslivec, kolik informací si do praxe přináší a k jakým zdrojům je směřován, mají myslivci pouze ve svých rukou.

A jak se tedy myslivci vzdělávají?

Obecně lze konstatovat, že vzdělávání je v myslivosti nekonceptní, nejednotné a zejména pak nedostatečné. Pokud jde o samotné myslivecké tradice, tedy o jeden z pilířů charakterizující tuto činnost na našem území, jsou v přípravných kurzech adeptům představovány pouze obecně, povrchně a v dosti omezeném rozsahu. Také odborná literatura se zabývá téměř výhradně vlastním prováděním vybraných ceremoniálů a suchým konstatováním zavedených pravidel. Chybí seznámení s jejich obsahem, původem a významem, což snadno vede nejen k jejich nepochopení, ale často i k jisté degradaci na teatrální úroveň.

Jen málo autorů se ve svých publikacích zabývá původem a zdůvodněním mysliveckých praktik. Adept se tedy pokouší zapamatovat si holý soubor tradičních normativů; zvěř se pokládá na pravý bok, střelec stojí u hlavy úlovku, připíjí se levicí, ulovené zvěři dáváme poslední hryz, (...). Ke zkoušce se naučí tuto vyžadovanou část a zbytek je ponechán na vlivu praxe.

Cílem mysliveckého vzdělávání je umožnit adeptům již v samotném začátku nabýt nezbytně důležité vědomosti, vytvořit u nich vztah a potřebu dodržovat

kodexový vzorec mysliveckého chování. Toho lze dosáhnout výrazně snadněji, pokud bude při výuce obsah předkládaných informací zdůvodněn a vysvětlen, třeba právě v historickém kontextu a v širších souvislostech navazujících na další součásti myslivosti.

Pro příklad můžeme uvést Františka Bezděka (BEZDĚK, 1999), autora knihy *Hledání kořenů mysliveckých tradic*, který zde např. rozvádí důvody pro vkládání posledního hryzu do svíráku ulovené zvěře. Hart (HART, 2017) zase v knize *Úvod do myslivosti* předkládá až poetické vysvětlení pokládání zvěře na pravý bok a představuje v ní původy některých výrazů myslivecké mluvy. Jaromír Kovařík (KOVARÍK, 2009) nás v publikaci *Myslivost v zrcadle pověr* přivádí ke spojitosti mysliveckého jednání s pověrami a kouzly, jež byly pro soudobého myslivce důležité a byly brány jako vážná součást tehdejšího života. Domnívám se, že právě tato cesta vede myslivecké tradice k jejich plnohodnotnému zachování.

Pokud si uvědomíme, že k průzkumu úrovně dodržování tradic mezi myslivci jsme zvolili výřad ulovené zvěř, který je dnes prakticky jediným pravidelně vedeným ceremoniálem, zažitým jako neoddělitelná součást společných honů, a přesto lze o jeho správném provádění hovořit pouze u 1/4 případů, dostáváme se k otázce, jaké myslivecké tradice tedy v současnosti vlastně máme.

Ve výsledcích provedené analýzy se zajisté promítají i trendy v početnosti lovených druhů zvěře. Drobná zvěř z výřadů mizí, naopak spárkatá přibývá. V honitbách, kde se ještě v nedávném čase lovil pouze zajíc, nahrazují i zde jeho slábnoucí výřady stále častěji úlovky zvěře spárkaté. Takto si lze snadno vysvětlit například zjištěnou vyšší chybovost při výběru vhodného prostředí výřadů se spárkatou zvěří. Kde jinde, nežli na okraji vesnice anebo na náměstí mají myslivci uspořádat výřad po společném lovu na černou zvěř v kukuřičném poli? V období „*kukuřičných natláček*“ jsou sousedící pole většinou zoraná anebo osetá ozimou plodinou. Park před kulturním domem je pak zajisté nabízející se volbou.

7 ZÁVĚR

Studiem získaných podkladů zjišťujeme, jak bohaté a rozvětvené kořeny myslivecká tradice ve skutečnosti má. Je zjevné, že pro soudobého myslivce historie stále skýtá mnoho nepříliš známých a neosvětlených, k pochopení významu a podstaty důležitých oblastí. S ubíhajícím časem se však vzdalujeme od počátků a je stále složitější nacházet stárnoucí zdroje uchováající zprávy té doby.

Historie, z níž vychází tak obšírný soubor tradic a zvyků, je pro českou myslivost tou jedinou věcí, která nás odlišuje od ostatních. Mezi myslivci převládá pozitivní vnímání a stavovská sounáležitost hlásící se k těmto kořenům, avšak nutno podotknout, že zejména co do rozsahu tradice mezi myslivci pozvolna mizí a slábne. Zatímco některé, až rutinně prováděné akty bez znalosti jejich účelu a významu, se odehrávají alespoň podle zažitých místních koloritů, jiné jsou na hranici samotného zapomnění. Spíše jako raritu vídáme velmi stroze pojatou mysliveckou svatbu či pohřeb. Jen zřídka se na společných akcích setkáme s žertovným mysliveckým soudem, s řádným přijímáním nového myslivce anebo s pasováním lovce. Na internetových diskusích se vedou rozsáhlé a emocemi nabyté debaty o fotografii s tak či onak položeným kloboukem na úlovku, nebo zda mají ženy při troubení u výřadu smekat či nikoliv, ale tak krásný a o myslivosti vypovídající zvyk, jakým je držení strážce u uloveného jelena, již neznáme a nad jeho nedodržováním se nepozastavujeme.

Výsledky zjištěné touto prací nemohou vyznívat příliš pozitivně; umíme sice zvěř pokládat na pravý bok, střelci vědí, že mají stát před hlavami svých úlovků, ale zde bezchybnost končí. Pro tuto práci zvolený ceremoniál mysliveckého výřadu je pouhým dílem rozsáhlého souboru, který se jako celek myslivcům v tichosti a pomalu rozpadá. O stavu a o úrovni našich znalostí v této oblasti nevypovídá nic lépe, než rozsah osnov a počet přednášených hodin věnovaných zkušebním předmětům I. skupiny v kurzech uchazečů o první lovecký lístek. Na základech našich tradic stavíme myslivost do pozice národního dědictví, ale ve skutečnosti těm samým tradicím věnujeme tak málo z našeho zájmu a co hůř, i v námi postaveném systému mysliveckého vzdělávání.

V závěru této práce bych rád parafrázoval pana docenta Vlastimila Harta, který s námi, coby se studenty prvního ročníku myslivosti, v rámci přednášky vedl diskusi na téma náplně činnosti českých myslivců. Poté, co byla našimi příspěvky zaplněna téměř celá plocha tabule, pan docent vše smazal a na tabuli ponechal pouze dvě věci; péče o krajinu, jakožto o životní prostředí zvěře a péče o myslivecké tradice, což doplnil stručným komentářem: „...a pouze tohle postačí k tomu, aby byla česká myslivost *DOBROU* českou myslivostí.“

8 POUŽITÉ ZDROJE

BEZDĚK, F. (1999). *Hledání kořenů mysliveckých tradic*. Kuks: Nakladatelství Sursum.

BLÁHOVÁ & HEŘMANOVÁ. (2016). . Retrieved from: <http://www.artslexikon.cz/>

BÖHM, J. (1941). *Kronika objeveného věku*. Praha: Družstevní práce v Praze.

CzechEncy. (2018). . Retrieved from: <https://www.czechency.org/>

ČÁDA, F. (1937). *Zemské zřízení moravské z roku 1535*. Praha: Česká akademie věd a umění.

ČERNÝ, J. (1885). *Myslivost' Příručná kniha pro myslivce a přátele myslivosti*. Praha: J. V. Černý.

ČMMJ, z. (2000). Legislativa/myslivecký řád. *Myslivost*. Retrieved from: <http://www.myslivost.cz/Pro-myslivce/Informace-pro-myslivce/Legislativa/Myslivecky-rad>

FLOREC, V. (1982). Lidová obyčejová tradice a obřadní kultura. Terminologické otázky. *Národopisné aktuality roč. XIX. - 1982, č. 4*. Retrieved from: <http://na.nulk.cz/1982/4/Nr.html#01>

GROHMANN, J. (2009). *Pověsti z Čech*. Praha: PLOT.

HANUŠ, I. (1860). *Děva, zlatovlasá bohyně pohanských Slovanův*. Praha: Tisk Kateřiny Jeřábkové.

HANZAL, V. (2017). *Lovectví* (výuková přednáška, Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze).

HART, V. (2017). *Úvod do myslivosti*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze a Druckvo.

HEYDUK, A. (1863). *Nástin bájesloví Slovanského a Germanského*. Praha: I. L. Kober.

HUBÁČEK, J. (1979). *O českých slanzích*. Ostrava: Profil.

CHADT Ševětínský, J. (1909). *Dějiny lovu a lovectví (myslivosti) v Čechách, na Moravě a ve Slezku*. Louny: Nákladem spisovatelovým, tiskl Ant. Štrombach.

KARAS, J. (1919). *Historický vývoj mlynářství*. Praha: Mlynářské noviny.

KOVAŘÍK, J. (2007). *Myslivecké ceremoniály: praktická příručka*. Praha: Druckvo.

KOVAŘÍK, J. (2012). *Myslivost a její tradice*. Praha: Druckvo.

- KOVAŘÍK, J. (2009). *Myslivost v zrcadle pověr*. Praha: Druckvo.
- Otto, J. (1893). *Ottův slovník naučný*. Praha: J. Otto.
- Pelikán, H. (1941). *Myslivost ve staročeském písemnictví*. Brno: Nákladem České myslivecké jednoty, Vytiskla Novina.
- PELIKÁN, H. (1941). *Myslivost ve staročeském písemnictví*. Brno: Nákladem České myslivecké jednoty, Vytiskla Novina.
- PRESL, J. (1831). *KROK, Weřejný spis všenaučný*. Praha.
- RAKUŠAN, C. (2007). *Myslivecká mluva*. Praha: Druckvo.
- RAKUŠAN, C. (1988). *Základy myslivosti*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.
- SLAVÍK, F. (1890). *Cesta pana Lva z Rožmitála po západní Evropě roku 1465 - 1467*. Telč: Nákladem českého knihkupce Emila Šolce.
- ŠIMAN, K. (1946). *Česká mluva myslivecká*. Praha: Československá myslivecká jednota v Brně, Tiskové podniky Zář.
- ŠPATNÝ, F. (1876). *Mluva myslivecká*. Praha: Špatný F..
- TRIPES, O. (2012). *Tradice a zvyky české myslivosti*. Praha: Myslivost.
- TURBERVILLE, G. (1576). *Booke of Hunting*. Tudor&Stuart library.
- Ústav pro jazyk český ČSA, l. (2011). Retrieved from: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>
- VODIČKA, F. (1947). *Po stopách posvátného jelena*. Praha: Studentská knihtiskárna v Praze.
- VODIČKA, F. (1948). *Zvěř a myslivost ve světle věků*. Praha: E. Hladík.
- web ČMMJ. (n. d.). . Retrieved from: <http://www.cmmj.cz>
- Z. 449/2001 Sb.. (2001). *Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti* (Sbírka zákonů ČR).